

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 95

Ocak 2022

Editör: Burak Sarı

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Canan Çam Yücel

Web Sorumlusu: Can Deniz Balkaya, Ramazan Derin

Web Teknik Destek: Burak Sarı

Sosyal Medya Sorumlusu: Dilek Başar Açlan

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@engelsizerisim.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

Youtube: www.youtube.com/channel/UCYxPXyFBI1mOlsPKTcuFafw

İçindekiler

Editörden.....	1
Normal Ne Ayol?.....	3
Her Koyun Kendi Bacağından Mı Asılır?.....	36
Bütün Sağlamcıların Canı Cehenneme	38
Danimarkalı Kız	39
Ne Çektin Be Gözlük!.....	44
Mobbing	46
Avukat Olmayı Mı Düşünüyorsunuz?	49
Editörün Önsözü.....	52
Ne Kadar Farklı Olurdu	53
“Anadan Mı Yoksa Sonradan Mı?”	55
Hatice Betül Çelebi ile Röportaj.....	57
E-kitaplara Özgürlük: QRead.....	65

Editörden

Nerede kalmıştık?

2021’i bitirdik ve kaldığımız yerden devam ediyoruz. Umutla, sevgiyle ve dirençle yürüyoruz. Biz yürüdükçe yıkılıyor önyargılar. Yeni ellerle kenetleniyoruz. Bu güzel yolculukta bu sefer de Lambda İstanbul ile kesişti yolumuz. Engelli Kadın Derneği ve Lambda ile düzenlediğimiz muhteşem semineri, Ecmel Deniz deşifresiyle okuyoruz.

Ötekileştirilenlerin başkalarını ötekileştirmesine olan öfkesini kalemine döküyor Burak Sarı ve “Her koyun kendi bacağından asılmaz” diyor.

Kendi sağlamlığıyla bile yüzleşemeyenlere kısa ve net bir cevabı var Meral Sözen’in “Bütün sağlamların canı cehenneme.”

Gülcan Altun durur mu hiç? O da sanatsal olarak söylüyor sözünü.

“Kanıksanmış sağlamlık da neymiş? Bana soyut kavramlarla gelmeyin” diyenler için kanıksanmış sağlamlığı etiyle kemiğiyle sayfalarına taşıyor Nurşen Korkmaz.

Dergi editörünü 19. yüzyıl koşullarında çalıştırmakta mahsur görmeyen avukatımız Sevgi Mart Göcen, işin ucu kendine dokununca “Mobbing vaaar!” diye yazı döşenmiş.

Avukat adayları yaklaşın. Konuk yazarımız Reşat Göcen, tecrübelerini damıtıp genç kuşaklara rehber olsun diye bırakıyor sayfalarımıza.

“Tanecik” kitabından çok şirin bir bölümü Ali Çolak’ın güzel çevirisiyle okuyoruz.

“Anadan mı, sonradan mı?” gibi dünyanın en kaba ve gereksiz sorularından birisiyle her kör en az bir kere karşılaşmıştır. Bu sorunun kendisine yansımaları eğlenceli bir dil ile anlatmış Dilek Başar Açılan.

Dildeki ayrımcılık, utanç verici boyutlarda ama yeterince önemsenmiyor. Buna karşın dilde eşitliği savunanlar da var. HDP Engellilik Komisyonu, dildeki ayrımcılığı irdelleyen bir rapor yayımlamış. Ayrıntıları Canan Çam Yücel’in Hatice Betül Çelebi ile yaptığı güzel röportajdan okuyoruz.

Bilgisayarda kitap okumayı sevenler, koşun Can Deniz Balkaya’nın anlatacakları var.

Bu aylık bize müsaade. Doğum gününe yetişeceğiz daha. Dile kolay, sekiz yaşına giriyoruz.

Normal Ne Ayol?

Ecmel Deniz

doganecmell@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

Can Deniz Balkaya: Şu an canlı yayındayız arkadaşlar. Herkese merhabalar.

Sevgi Mart Göcen: Herkese merhaba arkadaşlar, sevgili takipçilerimiz. Bugün yeni bir seminerle sizlerle birlikteyiz. Engelsiz Erişim Derneği, Lambda İstanbul Derneği ve Engelli Kadın Derneği'nin ortaklaşa hazırladığı seminerle sizlerle birlikte olmaktan çok mutluyuz. Bizler Engelsiz Erişim'e bağlı EEEH Dergi ve Düşün Sorgula Üret Kolektifi ev sahipliğinde sivil toplum örgütleriyle çeşitli alanlarda farklı seminerler düzenliyoruz ve bunlardan bir tanesini de değerli katılımcılarımızla gerçekleştireceğiz bugün. Katılımcılarımızı ben size kısaca tanıtayım öncelikle. Moderasyonda sevgili arkadaşım Ecmel Deniz-Lambda İstanbul Derneği'nden-benimle birlikte olacak. Engelli Kadın Derneği'nden Beyza Ünal bizimle birlikte olacak. Engelsiz Erişim Derneği Başkanı ve EEEH Dergi yazarı Nurşen Korkmaz bizimle birlikte olacak, aynı zamanda Düşün Sorgula Üret Kolektifi üyesi. Ve yine Engelsiz Erişim Derneği üyesi ve EEEH Dergi editörü ve Düşün Sorgula Üret Kolektifi üyesi Burak Sarı bizimle birlikte olacak. Bugün sizlere de daha önce duyurularımızdan da söylediğimiz gibi “Normallik ve Mış Gibi Yapmak” başlıklarını sevgili arkadaşlarımızla birlikte konuşacağız. Biliyorsunuz, toplumun farklı bakış açılarından oluşturduğu, kendince var ettiği bir normal algısı var. Bir normal kalıbı var. Ve bu normal kalıbının, “normal” kalıbının dışında kalanları ötekileştirme eğilimi çok fazla. Bu ötekileştirme, toplum tarafından o normal kalıbına sığmayan tüm grupları, ötekileştirilen gruplara uygulandığı gibi aynı zamanda bu ötekileştirmeye maruz kalan gruplar da birbirlerine yine ötekileştirme uyguluyorlar. Biz işte aslında toplumun dayattığı normal kalıbının ortaya koyduğu ötekileştirmenin tüm ötekileştirilen gruplar için ortak olduğunu anlatmak için buradayız. Ve sizlerle güzel bir sohbet yapmayı hedefliyoruz, planlıyoruz. Şimdi ben sözü moderatör arkadaşım Ecmel Deniz'e bırakıyorum. “Normal” başlığı altındaki programımızın

akışını Ecmel modere edecek. Daha sonraki oturumda ben yine buralarda olacağım. Ama tabii ara ara ben de söz alacağım. Ecmel söz sende.

Ecmel Deniz: Teşekkürler Sevgi. Biz “Normal” başlığı altında üç tane soru belirledik. Bu üç soruyu sıra sıra tartışmaya çalışacağız. Ben sırayla soruları okuyayım. Evet, sırayla söz alabiliriz. “Normal diye bir şey var mı? Varsa nedir bu normal, yoksa neden yok?” İkinci sorumuz, “Sağlamcılık, LGBTİ+ fobi, ırkçılık vb. ayrımcılıklar hangi noktalarda kesişirler? Normalin etkisi nedir, normal bunları nasıl besler?” Üçüncü soru, “Ötekileştirilen grupların birbirlerini anlaması için neler yapmalıyız? Kesişimsel bir hareket oluşturabilmek için neler yapabiliriz? Ve normallik dayatmasına karşı neler yapabiliriz?” Soruları ara ara hatırlatabilirim ve chat kısmına tekrardan yazacağım. Sırayla Burak, Nurşen, Öner ve Beyza söz alarak konuşabilirsiniz. İlk sözü ben Öner'e vereyim.

Öner Ceylan: Teşekkürler Ecmel. Ben Öner Ceylan, Lambda İstanbul LGBTİ+ Dayanışma Derneği'nden. Şimdi, normal diye bir şey var mı? Bu konuda aramızda da biraz konuşmuştuk öncesinde, programdan önce. Biraz da şakalaştığımız. Ben “Normal diye bir şey var” diyeceğim. Neden “Var” diyorum, aslında biraz Sevgi anlattı. Ben programdan önce Dil Derneği'nin tanımına baktım. Sanırım TDK tanımı da aynı. Normal için diyor ki; “kurala uyan, alışlagelene uyan, düzğüye uyan, düzğü, uygun, düzgülü.” Düzğü de norm, norm sözcüğünün Türkçesiymiş, ben bilmiyordum. Yani aslında bana biraz normal deyince, bu tanıma bakınca da yani kurala uyan, alışlagelene uyan, bana biraz vasat, sıradan ve sıkıcı gibi tercüme oluyor benim zihnimde. Hani böyle olmak kim ister, niye isteriz? Tamam, bir yandan evet, isteyebiliyoruz. Neden istiyoruz? Biraz belki yorucu oluyor bazen başka türlü olmak. Çünkü Sevgi'nin anlattığı sebepten; yani ötekileştiriyoruz dışlanıyoruz, birtakım yaptırımlara maruz kalıyoruz toplumsal olarak. Dolayısıyla, o zaman belki normal istiyoruz ama aslında herkesin farklılıkları kabul ettiği bir dünyada normal olmak kim ister? Yani bence kimse istemezdi çünkü biraz sıkıcı, biraz da hani ortalama vasat gibi geliyor bana. Yani şu olabilir diye düşünmüştüm, yani belki düzgün davranmak, yani düzgün sözcüğünü bazen kullanırız, düzgün biri olmak. Bu da biraz tehlikeli geliyor. “Olması gereken” gibi bir anlamı var. Belki düzgün davranmak

diyebiliriz ama düzgün davranmaktan ne anlayabiliriz? Herkes çok farklı şeyler anlayabilir ama belki şunu anlasaydık güzel olurdu; başkalarına zarar vermeden, ayrımcılık yapmadan davranmak. Eğer buysa ve birtakım bu tip evrensel ortak değerlere ve bunlara uygun davranışlar konusunda bir norm belirlenirse, belki o zaman böyle bir davranışı hepimiz benimsemek isteyebiliriz. Herkesin benimsemesi hepimizin yararına olabilir. Ama bunun dışında işte düzgün olmak, normal olmak, makbul olmak, bunlar bana biraz tehlikeli tanımlar gibi geliyor. Birinci soruyla ilgili bunları söylemiş olayım. İkinci soru, “Sağlamcılık, LGBTİ+fobi, ırkçılık hangi noktalarda kesişiyor? Normalin bunlara etkisi nedir, normlar bunları nasıl besliyor?” demiştik. Bu benim için biraz zor bir soru. Yani çünkü düşününce evet, kesiştiği noktalar daha kolay. Çünkü sağlamcılık da, LGBTİ+fobi de, ırkçılık da, bunların hepsi bizleri ezen egemen sistemler. Toplumda bir şeyleri dayatan ve herkesin böyle olmasını buyuran, böyle olmayanları dışarıda bırakan, yaptırımlara maruz bırakan sistemler. Bunlar birbirini besliyor çünkü kuvvetle muhtemel ki, birisi eğer sizi işte “ibne” diye dışlıyorsa, sizi bir kenara atıyorsa, muhtemelen “sakat” diye de aynı şeyi size yapmak isteyecektir. Bunların hepsi bir aslında, üstün insan ve bir de onun altında yer alan yani hiyerarşik düşüncenin ürünleri olarak görünüyor bana. Dolayısıyla bu açılardan çok kesişiyor ve benzeşiyor. Benzer şekillerde de işliyor diye düşünüyorum. “Normalin bunlara etkisi nedir, normal bunları nasıl besliyor?” dediğimiz zaman da yani bu norm dediğimiz şey genellikle yine coğrafyaya göre değişiklik gösterebiliyor ama özellikle yani milliyetçilik bağlamında coğrafyaya göre değişiklik gösterebiliyor. Ama mesela Türkiye bağlamında düşünecek olursak erkek, Müslüman, Türk, Sünni hatta Hanefi mezhebi oluyor galiba, işte ve sağlam, yani işte yeti farklılığı anlamında bedensel ya da zihinsel bir engeli bulunmayan ve heteroseksüel, cis (yani trans olmayan anlamında kullandığımız bir kelime cis, trans olmayan kişi). Yani bu kişi örneğin erkek dedim, erkek değilse örneğin kadınsa ya da non binaryse yani hiçbir cinsiyete ait değilse, o zaman bu kişi bir şekilde yarım, eksik gösteriliyor. Ve dışlanıyor, dışarıda bırakılıyor. Ve bir şekilde yani çok çeşitli şekillerde ayrımcılığa uğruyor. Hani en hafifinden bazı şeylere daha az erişimi oluyor, daha az hakkı oluyor. En ağırından da cinayete uğrayabiliyor, hani hayat yaşama hakkından olabiliyor. Normal dediğimiz şey aslında biraz bunları insanları birbirinden elemeye, ayırmaya hizmet eden bir görev üstleniyor. Bu yüzden o tehlikeli dediğim şey böyle. Ecmel süre olarak kaç dakikam kaldığımı hatırlatabilir misin?

Ecmel Deniz: Biraz toparlarsan iyi olabilir Öner.

Öner Ceylan: Peki. Peki, üçüncü soruya da kısaca değinmeye çalışayım. Bence çok önemli bir soru. Ötekileştirilen grupların birlikte hareket edebilmesi, birbirini anlayabilmesi için kesişimsel bir hareket oluşturmak için ne yapmalı, normallik dayatmasına karşı ne yapabiliriz? Yani benim aklıma gelen şey şu oldu, karşılıklı empati kurabilmeye odaklanan hareketlerimiz olmalı galiba diye düşünüyorum. Çünkü ben hani toplumsal hareketlerin gücüne çok inanıyorum. Oradan başlayıp yayılacağını düşünüyorum toplumsal olarak. Tabii ki başka dinamikler de olabilir ama bizim yapabileceğimiz en iyi şey, örgütlü davranmak ve örgütlü davranırken de bu örgütlü hareketimizde birbirimizle empati kurmaya odaklanmak. Yani kendi ezildiğimiz noktanın karşımızdakinin ezildiği noktayla nasıl benzeştiğini anlayarak ve anlatarak başlayabiliriz. Hani örneğin işte, ben eşcinsel bir erkeğim, bunun getirdiği bir ezilmeyle mücadele ediyorum. Burada ezildiğim nokta, kör bir insanın ezilmesiyle nasıl benzeşiyor? Yani demin anlattığım şeyler aslında, bunları anlatmak, önce birbirimize anlatmak ve ondan sonra da topluma anlatmak. Özellikle de mesela karşı karşıya oturduğumu düşünürsem bir kör arkadaşım, bunun benim açımdan nasıl deneyimlendiğini anlattıysam, o da bana kendi açısından kendi ezilmeyle nasıl deneyimlendiğini anlattıysa, burada birbirimizi daha iyi anlayacağımızı ve nasıl bunların birbirine benzediğini göreceğimizi düşünüyorum. Bu farkındalık yavaş yavaş büyüyecektir. Bu tabii ki birdenbire olmayacak, kendiliğinden olan bir şey de değil çünkü bazen zannediyoruz ki “Aa tamam işte, ben de, benim de bir ezilmeyle var, senin de bir ezilmeyle var.” Bunların benzeşimi zaten çok barizdir. Zaten karşılıklı birbirimizi otomatik olarak anlarız zannediyoruz. Bu her zaman herkeste böyle olmuyor, biliyoruz. Muhtemelen kendi deneyimlerimizden de biliyoruz böyle olmuyor. Homofobik, transfobik vs. LGBTİ+fobik sakatlar olduğu gibi sakat fobik LGBTİ+lar da var. Çünkü toplumdaki bu egemen görüşler ne yazık ki biz ezilenler tarafından da içselleştiriliyor ve bunun üzerine düşünmediğimiz zaman pekala biz de birbirimizi ötekileştirme eğiliminde oluyoruz. O yüzden bu konularda sürekli uyanık olmamız, farkında olmamız ve birbirimize bunları anlatmamız, deneyimlerimizi anlatmamız bence çok önemli. Şey önemli diye düşünüyorum bir de, kendi ezilen kimliğimin hakkında ”Benim farklı bir kimliğim var ve bu kötü bir şey değil, güzel bir şey” şeklinde özgüven kazanmak önemli. Böylece farklı kimlikler konusunda da bunun kötü bir şey olmadığı

fikrini de oradan edinebiliriz. Yani kendimizle barışık olmak da bence başkalarıyla empati kurabilmeyi kolaylaştıran bir şey diye düşünüyorum, teşekkür ediyorum.

Ecmel Deniz: Teşekkürler Öner anlattıkların için. Süreni de kontrollü kullandın, bunun için de ayrıca teşekkür ederim. Youtube'tan Zerrin'in katkısı olmuş, onu okumak istiyorum izninizle: “Düzgün-düzgün ilişkisi, düzgünün de norma uygun olma olduğunu çağırıştırıyor ve düzgün kelimesi aslında normalliği olumluyor sanki” demiş. Teşekkürler Zerrin. Sırada Beyza var, Beyza Ünal. Beyza söz almak istersen mikrofonunu açabilirsin, teşekkürler.

Beyza Ünal: Ben teşekkür ederim. Merhabalar herkese. Ben Beyza Ünal, Engelli Kadın Derneği adına buradayım. Şimdi bu sorular çok güzel sorular öncelikle, bunu belirterek başlayayım. “Böyle bir normal var mıdır, yok mudur?” tartışmasından başlarken öncelikle Öner'in söylediği her şeye katılıyorum ve onların üzerine bir şeyler ekliyorum olacağım. Dolayısıyla çok fazla tekrar etmek istemiyorum. Ve hani Öner TDK'ya gitmiş “normal” için, ben de böyle biraz daha kelimenin kökenine gittim. Aslında hani “Bu normal kelimesi nereden geliyor?” gibi bir yerden yaklaşarak baktığımız zaman aslında, normal kelimesinin başlarda insanlar için kullanılmadığını söylemem gerekiyor. Yani hani hakikaten de yaklaşık olarak Sanayi Devrimi'ne kadar yani 18. yüzyıla kadar falan. Aslında insanlar normal-anormal vs. gibi bir şekilde sınıflandırılmıyor. Bu bir marangozluk terimi. Ve aslında bu bahsettiğimiz düzgün vs. üzerinden bir şeyleri ölçmek için kullanılan bir cihazın ismi “normal.” Yani dolayısıyla böyle, kesilen şeyler düzgün mü değil mi, birbirleriyle uyumlu mu değil mi vs. biraz bunu ölçmeyi amaçlıyor. Ama Sanayi Devrimi'nden sonra ve tıbbın da gelişmesiyle beraber devletler biraz daha şöyle bir politika izlemeye başlıyorlar. Şimdi fabrikalarda çalışacak, işte bu büyük makineleri işletecek insanlar lazım. Bu insanlar nasıl insanlar; işte biraz önce bahsettiğimiz erkek, sağlam bedenli, genç, muhtemelen cinsel yönelim aslında çok önemli değil ama tabii ki de normun dışında kaldığı için bir şekilde oraya dahil oluyor ve dolayısıyla o bizim norm olarak gördüğümüz normal kişi aslında yaratılmış oluyor. Ve dolayısıyla devlet böyle biraz daha bunun istatistiğini tutmak istiyorlar. Hani kimler işte hangi boy aralığındalar, ne kadar güçlüler, ne kadar kaslılar, ne kadar sağlamlar. Aslında biraz bunu amaçlamak, bulmak adına ortaya çıkarılan bir terim. Ve

insanlar üzerinde bu şekilde kullanılmaya başlıyor, yaklaşık dediğim gibi 18. yüzyılda. Ve yani ben bunun hani pek çok şeye çok yakından alakalı olduğunu düşünüyorum. Yani cinsiyetçilikle çok yakından alakalı. Öncelikle sağlamlıklıla çok yakından alakalı, işte ve burada konuştuğumuz gibi LGBTİ+fobiyle çok yakından alakalı bir meseleden bahsediyoruz. Dolayısıyla hani normal yok diyemeyiz, normal var. Ve ama aslında oluşturulmuş bir kavram olarak var. Yani kendiliğinden, zaten doğada var olan bir kavramdan bahsetmiyoruz. Bizim toplumsal olarak ortaya çıkardığımız bir kavramdan aslında bahsediyoruz. Dolayısıyla böyle bir kavramı ortaya çıkardığımız zaman normalde ben sakatlığı bunun üzerinden hep değerlendiririm ama pek çok şeyi bunun üzerinden değerlendirebiliriz. Normallığı bir kavram olarak ortaya koyduğumuz zaman tabii ki de ortada bir sakat insan sorunu çıkarmış oluyorsunuz. Yani aslında sakat insanın kendisi bir sorun değil ama bir normallik kavramı getirirseniz, ortada bir sakat insan sorunu ortaya çıkıyor. Aynı şekilde işte gey insan sorunu da diyebiliriz, trans insan sorunu da diyebiliriz, kadın sorunu da diyebiliriz çünkü normallığı nereden tanımladığımızı bağlı bu durum. Yani dediğim gibi bence toplumsal olarak üretilen bir kavram olarak görmemiz öncelikle önemli. Buradan ikinci soruya geçeceğim. “Sağlamlık, LGBTİ+fobi, ırkçılık hangi noktalarda kesişiyor, normalin etkisi nedir, normal bunları nasıl besliyor?” Yani öncelikle kesişimlerin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Zaten parçası olduğum Engelli Kadın Derneği tam da bu kesişimin üzerinden ortaya çıkmış bir dernek. Yani burada işte sağlamlık, LGBTİ+fobi, ırkçılıktan bahsederken cinsiyetçiliği de eklemem gerekiyor dolayısıyla. O da işte Öner’in bahsettiği baskı sistemlerinden bir tanesi ve hani diğerleri kadar önemli tabii ki de. Ve yani her noktada kesişiyor çünkü aslında hiçbirimizin tek bir kimliği yok. Ben sadece bir kadın değilim, ben sadece bir sakat değilim. İşte yani bunları etnik kimliğimiz, ırkımız, dinimiz, cinsel yönelimimiz, cinsel kimliğimiz vs. üzerinden de düşünebiliriz tabii ki de. Yani hiçbirimiz sadece işte heteroseksüel de değiliz, gey de değiliz, lezbiyen de değiliz vs. Yani dolayısıyla pek çok kimliğimiz var ve bunların kesiştiği yerler aslında toplumda ya ayrıcalık kazandığımız ya da biraz daha ayrımcılığa uğradığımız alanları oluşturuyor. Her bir kimliğin birbiriyle etkileşimi çok önemli. Örneğin, ben sakat bir kadın olarak sonuç olarak sakat olmayan kadınlardan daha fazla ayrımcılığa uğruyorum. Ama baktığımız zaman işte, ne bileyim işte, çok zengin birinden, yani hani aklımda bir isim var ama burada söylemek doğru olur mu bundan emin olamadığım için söyleyemeyeceğim, yani çok zengin birinden, sakat bir kadından da daha fazla ayrımcılığa uğruyorum muhtemelen. Çünkü orada zenginlik ayrı bir ayrıcalık olarak sosyo-ekonomik bir

durum diyeyim, ayrı bir ayrıcalık olarak ortaya çıkmış oluyor. Dolayısıyla bütün bu kesişimler çok önemli. Çünkü biricik deneyimlerimiz tam da oralarda belirleniyor diyebilirim. Ama yani tam da bu normallığın ne kadar aslında konuştuğumuzda mümkün olmayan bir kavram olduğunu gösteriyor. Yani hiçbirimiz sadece tek bir özelliğimizle tanımlanamayız. Tam da bu yüzden neye göre normal olduğumuzu ya da neye göre normal olmadığımızı belirlememiz de mümkün değil aslında. Yani bu yüzden bunu sorgulamanın burada yaptığımız şeyin çok değerli olduğunu düşünüyorum. Normal gerçekten var mı, evet var gibi görünüyor. Ama herhangi bir kişinin normal ya da anormal olduğunu söyleyebilir miyiz, işte orası biraz işler karmaşıklaşıyor kesişimsellikten bahsettiğimiz anda diye düşünüyorum. Bunlar birbirini nasıl besliyor biraz da ona dair bir şey söylemek istiyorum aslında. Dolayısıyla tüm bu baskı sistemleri bence bir noktada insanın diğerlerinden daha aşağı olduğunu vurgulayan sistemler. Yani cinsiyetçilik için kadın daha aşağıda, LGBTİ+fobi için işte translar yani LGBTİ+'lar daha aşağıda, sağlamlık için sakatlar daha aşağıda. Yani dolayısıyla, tam da buradan besleniyor zaten birbirine. İşte Öner'in de dediği şeye o yüzden de çok katılıyorum. Yani dolayısıyla, birini işte gey olduğu için dışlayan biri, işte “ibne” diyerek dışlayan biri, başka birini de “sakat” diyerek dışlayacaktır muhtemelen. Çünkü aynı yerden beslenen, o aynı bakış açısından beslenen ve kişinin kendisini konumlandığı yerle alakalı olan bir mesele bu diyeyim. Buradan da üçüncü soruya geçeceğim. Üçüncü soru da, “Ötekileştirilen grupların birbirlerini anlaması için ne yapmalıyız ve kesişimsel bir hareket oluşturmak için ne yapmalıyız?” Yani burada öncelikle birbirimiz yani Engelli Kadın Derneği'nin ortaya çıkış amacı tam da bu, kesişimsel hareketi de engellilik alanında başlatmaktı. Çünkü aslında bizim deneyimlerimiz bundan on sene öncesine kadar gösteriyordu ki ne kadın örgütlerinde engelli kadın sorunları, engellilikten kaynaklanan sorunları bir gündem haline gelebiliyor. Çünkü kadın örgütlerinin çok büyük bir çoğunluğu engelli olmayan kadınlardan oluşuyor. Ve ne de engelli örgütlerinde engelli kadınların sorunları ortaya çıkıyor ve bir gündem oluyor. Çünkü engelli örgütlerin çok büyük bir çoğunluğu da engelli erkeklerin yönettiği ve engelli erkeklerin gündemlerinin çok daha ön planda olduğu bir haldeydi. Yani Engelli Kadın Derneği tam da bu ihtiyaçtan dolayı ortaya çıktı. Ve aslında hani öncelikle bizim bir araya gelmemizde tabii ki de her iki kimliğe de sahip olan, kesişimselliğinde olan kadınlar bir araya geldi, engelli kadınlar bir araya geldi. Ve aslında yani bunun konuşulmasının ne kadar önemli olduğunu hem engelli örgütlerine hem kadın örgütlerine anlatmaya başladılar. Dolayısıyla yani orada tabii ki de pek çok kadın örgütünden ve pek çok engelli örgütünden olumlu geri dönüşler

aldık, bunu söyleyebilirim. Zaten geldiğimiz noktada hani hakikaten de bu alanda iyi işler çıkardığımız bir yerde olduğumuzu düşünüyorum. Nitekim şu an işte pek çok LGBTİ örgütüyle işbirliği içerisindeyiz. Onun dışında pek çok kadın örgütüyle işbirliği içerisindeyiz. Çünkü aslında birbirimizi anlamak üzerine gerçekten de bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Ve aslında bence en önemlisi de birbirimizin haklarına sahip çıkıyoruz. Yani kendimi heteroseksüel olarak tanımlıyorum ama ortada bir yani LGBTİ bir bireyin hak ihlaline uğradığı durumlarda “Beni ilgilendirmiyor zaten” deyip kenara çekilmiyorum. Bence asıl önemli olan şey, hakikaten de birbirimizin haklarına sahip çıkmak ve birbirimizin haklarını korumak. Çünkü biliyoruz ki aslında bunların hepsi özünde yani sadece insan hakları ve kendi içinde tabii ki de çok benzeşen haklarımız, yani çok benzeşen deneyimlerimiz olmasına rağmen farklı farklı alanlarda da zorluklar yaşayabiliyoruz. Ama tüm bunları dinlemeye de açık olmak bence en önemli şeylerden bir tanesi diye düşünüyorum. Dolayısıyla hani açık olmak, öğrenmeye çalışmak, kişilerle beraber iletişim halinde olmak ve birbirimizin hakkına karşı duyarlı olmak ve gerektiğinde de ses çıkarmak, yapabileceğimiz şeylerden bazıları diyebilirim. Benim sorulara cevabım şimdilik bu kadar.

Ecmel Deniz: Çok teşekkür ederim Beyza. Şimdi sırada Burak var. Burak uygunsan mikrofonunu açabilirsin, beni duyuyorsan. Sanırım Burak bizi şu an duyamıyor. Burak gelene kadar Nurşen uygunsan sözü sana verelim. Ve daha sonra Burak'a geri dönelim.

Nurşen Korkmaz: Olur. Sesim geliyor sanırım.

Ecmel Deniz: Evet, geliyor.

Nurşen: Merhaba, herkese iyi akşamlar. Nurşen ben, Engelsiz Erişim Derneği başkanı, Düşün Sorgula Komitesi üyesi ve EEEH Dergi yazarıyım aynı zamanda. Öner'in ve Beyza'nın söylediklerine katılmakla birlikte biraz daha somutlaştıracam. Aynı şeyleri çok fazla tekrar

etmemeye çalışacağım ama “Normal kavramı var mı yok mu?”dan başlayacak olursak, aslında normal diye bir kavram yok bence. Neye göre normal diyebilirim? Normal derken standart alacağım şey ne? Mesela kimi toplumlarda çok uzun boylu olmak normal gibi görünüyorken çoğunlukta oradayken, diğer toplumlarda bu daha farklı olabilir. Kimisinde belki çok fazla kör var ama görenler azınlıkta, neyi baz alacağım? Ya da bundan 3-4 yıl evvel korona diye bir virüs yoktu, normal olan şey yüzüme maske takmamaktı. Hani aslında baktığımızda normalin ne kadar da değişken bir kavram olduğunu görmüş oluyoruz ve belli bir standardın olmadığını düşünüyoruz. Bir görene göre körlük normal değilse niye gözü merkeze alıyorum? Ya da o gören kişi farklı birine nazaran, işte atıyorum, matematikte çok başarılı değildir. Şimdi bu sefer bu mu anormal oldu? Ne normal? Bu yüzden normalden bahsetmek zor ve bir standardı yok. Onun yerine aslında herkesin farklı olduğunu, farklı bireyler olduğunu ve bu farklılıklarla bir bütün oluşturduğumuzu düşünüyorum aslında. O farklılığın getirdiği yaşam tarzı, onun kimliğiyle birlikte, onun örneğin bir körün Braille alfabesi kullanması kadar doğal bir şey yok ama Braille alfabesi anormal bir şey değil. Gayet doğal ve kullanması gereken bir şey mesela. İşte kesişme noktalarıyla da ilgili. Aslında farklı farklı sebeplerden dolayı aynı sonuca maruz bırakıyoruz. Farklı sebeplerden aynı ayrıştırılmalarla, aynı ötekileştirilmelerle karşılaşılıyor. İşte kimisi işte bunu güzellik algısından da söyleyebiliriz. “Güzel değilsin” diye belki ayrıştırılıyor, belki daha az söyledikleri önemseniyor ya da çok farklı şeyler. Kimisi kör olduğu için işte “Burası sana uygun değil” gibi ayrıştırmalar ya da kör olduğu için evini kiraya vermeyen insanların olduğunu biliyoruz, ayrıştırmalar mesela yine. Bu yüzden ötekileştirenler... Ve “Niye diğer örgütlerle bir araya gelmeliyiz?” de tam da bu noktada aslında. Biz bu sorunlarımızı kendi kendimize zaten sürekli konuşuyoruz, anlatıyoruz, deneyimlerimizi paylaşıyoruz. Güncel hayatta nelerle karşılaşılıyor anlatıyoruz. Yeri geliyor öfkeleniyoruz ama bunları hep birbirimizle paylaşıyoruz. Aynı şeyleri yaşayan diğer insanlara da paylaştığımız zaman aslında bizim de zaman zaman diğer ötekileştirilenleri ötekileştirdiğimizi fark ediyoruz ve onların da bizi. Bize yapılan şeyi yaptığımızı fark ediyoruz ve sadece kendi kendimize anlatarak değil de diğer farklılığı olan bireylerle de bunları konuşarak, birbirimizi anlayarak ancak daha haklarımızı daha güçlü bir şekilde savunabiliriz ve daha az ayrımcılık yapabiliriz. Ötekileştirmeden bu sayede belki de daha az maruz kalırız. Karşıdaki insanın ayrımcılığa uğradığında ya da hak kaybı olduğunda ya da ötekileştirildiğinde daha az “Bana ne!” diyeceğiz, belki de hiç demeyeceğiz. Ona yapılan aslında

sana yapılan farklı bir mana manasıyla. Söyleyeceğim birçok daha şey vardı şimdilik aklıma gelen bunlar. Sonrasında gerekirse yine söz alabilirim, teşekkür ediyorum.

Ecmel Deniz: Teşekkürler Nurşen, dediğin gibi daha sonrasında tekrardan söz alabilirsin. Burak buradaysan söz almak ister misin? Uygun musun şu an söz almak için? Sanırım Burak bizi duyamıyor. Bu oturum ...

Can Deniz Balkaya: Duyuyor aslında da onun mikrofon açmayla ilgili bir problemi var şu anda mikrofon açmasının yolunu...

Ecmel Deniz: Anladım. Burak sen bu teknik sorunu çözdükten sonra Chat kısmına yazarsan, sana tekrardan söz verebiliriz. İkinci bölüme “Mış gibi yapmak bölümüne geçmeden önce son kez toparlamak isteyen, son bir cümle kısaca eklemek, bir şeyler eklemek isteyen varsa mikrofonunu açabilir. Eğer yoksa, ben sözü Sevgi'ye bırakmak istiyorum. Sanırım yok. Herkese düşünceleri için tekrardan teşekkür ederim. Güzel bir oturum olduğunu düşünüyorum. Ben sözü Sevgi'ye veriyorum. Şu an ikinci oturuma geçeceğiz. İkinci oturumun sorularını da yine chat kısmına koyacağım.

Sevgi Mart Göcen: Evet, Ecmel’ciğim çok teşekkür ederim birinci oturum için. Burak bu arada sanırım gelebildin.

Burak Sarı: Şeyden geldim bir saniye. Telefondan geldim de.

Sevgi Mart Göcen: Söz verelim mi sana birinci oturumla ilgili? Veriyoruz o zaman, seni dinleyelim.

Burak Sarı: Bir dakika sesim yankı yapıyor maalesef de. Nasıl yapalım? (Bağlantıyla ilgili bir sorun yaşanıyor.) Çok özür dilerim.

Ecmel Deniz: Telefonun sesini komple kapatırsan eğer, bir tanesini kapat diğerini açarsan bu sorun çözülebilir. İki yerden aynı anda girdiğin için oluyor. Ama bir telefonu sessize alırsan, diğerinden konuşursan yankı yapamayacak o zaman.

Sevgi Mart Göcen: Tekrar düştü sanırım Burak.

Beyza Ünal: Yok yok burada, şimdi olacak gibi. Burak, ses verir misin bir?

Sevgi Mart Göcen: Düştü...

Burak Sarı: Duyuyor musunuz beni şu anda?

Sevgi Mart Göcen: Evet, evet...

Burak Sarı: Çok özür diliyorum, neden olduğunu anlamadığım bir sorun. Öncelikle merhabalar ben EEEH Dergi adına katılıyorum. Öner ve Beyza'ya çok teşekkür ediyorum. Aslında anlattıkları her şeyle normalin, doğada normalin olmadığını kanıtlamış oldular. Çünkü hani doğada normal yoktur dedik biz. Yoksa hani normal insan üretimi bir şeydir. Yani tıpkı önümüzdeki masa gibi, bilgisayar gibi, biraz önce benim bağlanamadığım bilgisayar gibi araçsaldır, ihtiyaç üzerine şekillenmiştir. İnsanlık tarihi boyunca aslında egemen olanın, hani

çoğunluğun zihniyetine göre şekillenmiştir ve özellikle Beyza'nın da belirttiği gibi işte Sanayi Devrimi sonrasında aslında kapitalizmin ihtiyaçları üzerine şekillenmiştir. Yani nasıl, Beyza biraz önce oraya çok güzel değindi. İşte fabrikalarda çalışacak vesaire, “sağlam, güçlü, kuvvetli” üretime o zamanki işte fabrika üretimine katılacak, katılacağı düşünülen ya da daha doğrusu insanlar. Ve onun dışındaki herkes anormal kabul edildi. Yani bu sadece sakatlar değil, evet sakatlık o zaman anormal kabul edildi çünkü sistem kendine göre bir norm yarattı. Ama aynı zamanda işte sisteme göre eşcinseller de sakattı ya da norm dışıydı. Hatta sokakta gezen, çalışmayı tercih etmeyen aylak insan da “aylak insan” da öyleydi. Ve bu insanları devasa hapisanelere, adına tedavi dedikleri devasa tedavi merkezlerine, büyük kapatılma dediğimiz işte mekanlara kapatıyorlardı bu insanları. Ve bu bağlamda medikal model dediğimiz tıbbi model ortaya çıktı. Niye, sistemin ihtiyaçlarına cevap verecek o norma uygun insan imal etme çabalarıydı. Yani tıpkı normal gibi, bu normal kavramı gibi, doğada olmayan normal gibi, yapay insanlar üretme çabasıydı bu. Ve bunun sonucunda yeti farkı olan insanlara çok büyük eziyetler edildi. Özellikle tedavi dayatmasıyla, ki bugün de yer yer yapılıyor bu, çok büyük eziyetler edildi. Yani işte insanları zorla bir yerlere kapatmak, tedavi etmek... Ben bu örneği çok veririm, mesela Madam Bovary romanındaki uşak vardır. Ayağı aksıyor diye, “Sen böyle insan içine çıkamıyor musun?” diye hani utandırılarak, zorla masaya yatırarak onu tedavi etmeye çalışmışlardır. Ve aslında kendi yaşamından, kendisi gibi olmaktan mutluydu. Yani sisteme göre, topluma göre eksikti ama kendisi olarak mutluydu. O mutluluğunu elinden aldılar onun. Ve bu sadece bir kurgu değil aslında, bunu özellikle 19. yüzyıl, 20. yüzyılın başında herkes yaşadı yani benzer şekilde. Yani o konuya girmek istemiyorum çünkü burada öznelere var daha iyi konuşabilirler ama belli “tedavi” adı altındaki bu dayatmaları LGBT'lere de yaptılar. Bunun yanı sıra, çok büyük toplumdan soyutlama vardı ve daha sonrasında sosyal modelde de aslında, sosyal model buna bir tepki olarak çıktı ama sosyal medya... Sosyal medya nereden çıktı, sosyal modelde de aslında sistemin daha bağımlı ve bir endüstri, onun üzerinden endüstri yaratacağı insanlar haline çevirmeye çabası vardı yani. İşte sürekli belli bir yardım kampanyaları ya da bir şekilde bağımlı kılma. Yani bu da aslında bir şekilde hem olduğu gibi kalmasına zorluyordu ama hem de bir şekilde o normalin sınırında tutmaya çalışıyorlardı. Burayı biraz fazla uzattım. Ben ikinci bölüme geçeyim. Irkçılık, homofobi ve sağlamlılığın birbirini beslemesi ve bunun normalle ilişkisi, bu zaten direkt yaratılan normal kavramıyla ilgilidir arkadaşlar. Yani biraz önce belirttiğim gibi o normal yakalama, o normal kalıpların içine insanları sıkıştırma çabası vardır

ve bu bağlamda kesişimseldir. Yani mesela şöyle bir örnek vereyim, işte 20. yüzyıl başlarında öjeni uygulamaları ortaya çıktı ve özellikle ırkçılığın yüksek olduğu ülkelerde sadece farklı ırktan olan insanlara çeşitli zulümler uygulanmadı. İşte aylak gezen sokaktaki Çingene'ye de uygulandı bu çünkü o mükemmel ırk tanımına uymuyordu, ari ırk tanımına uymuyordu. İşte eşcinsellere de uygulandı. Biliyorsunuz Hitler döneminde yakıldı bu insanlar. İşte çok büyük öjeni uygulamaları, toplama kampları var insanlık tarihinde ve aynı yerden besleniyor. Yani mesela işte Almanlar ari ırksa, sakat birisi o ari ırkı gölgeliyordu onların bakış açısına göre. Ya da işte eşcinsel birisi gölgeliyordu. Dediğim gibi çalışmayı tercih etmeyen insan bile gölgeliyordu ve bunu düşman kabul ediyorlardı. Ve bu uygulamaların izdüşümünü biz bugün bile görüyoruz. Mesela hala devam ediyor mu bilmiyorum ama 2016-2017 yılında Kanada'da şey vardı arkadaşlar, engelli kadınların hamile kalmasının yasaklanması. Yani düşünebiliyor musunuz?! Hitler dönemi değil, Hitler Almanya'sı değil! 21. yüzyıl dedikleri, o çok kutsadıkları bir çağ, çok ileri gittiğimizi söyledikleri çağ ve bu çağda insanlar belli öjenik uygulamalara maruz kalıyorlar ve hani “üçüncü dünya ülkesi” değil. Bu, Kanada gibi gelişmiş bir ülkede oluyor. Üçüncü başlığa değineyim biraz da. Aslında bu başlıklar zaten birbirini çok fazla tamamlıyor. Yani dediğim gibi bir dönem cinsel yönelim de bir sakatlık olarak görüldü. Çünkü normalin dışındaydı. Hatta çok tarihsel sürece inersen işte, Aristo döneminde kadını da “eksik erkek” olarak tanımlıyorlardı. Bu bağlamda aslında ötekileştirildiğimiz nokta çok benziyor birbirine. Mesela şöyle bir örnek vereyim, bunu biz deneyimleyerek yaşıyoruz ama o Foucault “Cinselliğin Tarihi”nde o kadar güzel bunu yakalamış ki... İşte benim bir yazım vardı, “Engelliler melek midir şeytan mı? tam ona böyle uyuşan bir şey. Yani engellilerin cinsiyetsiz olması, cinsiyetsiz görülmesi ya da cinsellik ihtiyacının arkasından koştugu için sapık görülmesi, iki uçta değerlendirilmesi. Ve bunu biraz böyle beraber düşünelim, bunu tek bize mi yapıyorlar? Hayır, bize yapmıyorlar sadece. Bunu LGBT'lere de yapıyorlar. Bunu yani en belirgin örnek işte göçmen birisi sahile gidiyor, nargile içiyor diye olay oluyor. Çünkü o toplumsal normların dışında topluma göre ve hak etmediği yani hak etmediğini düşünüyor kesinlikle. Hak etmediğini düşündüğü için de bunu ona çok görüyor, bunu sorun ediyor. Yani işte dışarıdan herhangi bir yeti farklılığı görünmeyen, göçmen olmayan, ne bileyim LGBT olmayan birisi gidip o sahilde içki de içebiliyor. Hatta orada kavga da çıkarabiliyor, saçma sapan şeyler de yapabiliyor ama bu o kadar olay olmuyor. Demek ki sorun bizim tekil farklılıklarımızda değil, sorun sistemin yarattığı normda ve o normun insanlara bu şekilde dayatılmasında. O nedenle öncelikle bizim

birbirimizi daha fazla anlama çabasına itme, empati demiyorum. Empati biraz daha farklı bir şey. Yani birbirimize empati duymak zorunda değiliz ama birbirimizi anlamamız ve birbirimizi anlamamızdan ziyade zaten işte, Beyza da belirtti ya, yani şimdi farklı kimlikleri taşıyoruz. Yani körlük kimliğimiz varsa işte kör bir eşcinsel de olabilir, kör bir kadın da oluyor, yani işte kör bir göçmen de oluyor. Yani şimdi zaten bu iç içe geçmiş bir şey. Bunu birbirinden...

Sevgi Mart Göcen: Burak'cığım, yavaş yavaş toparlayabilirsen...

Burak Sarı: Bunu birbirinden ayıramazsın. Ayıramayacağın için de, zaten ayırmaman da gerekiyor, o yüzden senin derdin bu normla olmalı. Yani bu normla sen de başka ötekileştirilen insanlara, insanlar üzerinde bir hegemonya kurmaya çalışmamalısın, iktidar yaratmaya çalışmamalısın. Sevgi kızdı, süreyi aştığımı söyledi. Dün de zaten beni bu konuda uyarmıştı. O yüzden ben küstüm, gidiyorum şimdilik. İkinci bölümde görüşürüz.

Sevgi Mart Göcen: Yok kızmadım, kızmadım ama Burak sazı eline aldı mı bırakmıyor. O yüzden, arkadaşlar ikinci bölümde tekrar sözün var Burak'cığım, tekrar sazı vereceğiz sana. Şimdi burada arkadaşlar, birinci oturumumuzda normalliği konuştuk. “Normal, normal var mıdır yok mudur, normal nereden çıkıyor?”dan başlayıp sevgili arkadaşlarımız gerçekten çok çok güzel paylaşımlarda bulundular. Evet, “normal” toplumun oluşturduğu bir kalıp olarak ortaya konuyor. Ve o kalıba uymayan herkes “normal olmayan” olarak algılanıyor. Ama gerçekten bu kalıbın, kime göre bu kalıbı belirleyeceğiz ya da neye göre belirleyeceğiz? Dolayısıyla normal kalıbının da aslında ben de olmadığını düşünüyorum. Çünkü cinsellik anlamında normale bakarsak farklı bir kalıp ortaya çıkıyor. Sakatlık anlamında bakarsak farklı bir, sağlamlık anlamında bakarsak farklı bir kalıp ortaya çıkıyor. Hatta deri renginden hareket edersek farklı bir normallik ortaya çıkıyor. Ve işte bu kalıp yargıların oluşturduğu çizginin dışında kalanlar da ötekileştirilmiş oluyorlar. Bu ötekileştirmelerden kaynaklı olarak da bazen zorunlu olarak, bazı kimseler tarafından istenerek ama en temelde istenerek de olsa, zorunlu olarak da olsa, sistemin dayatması olarak “mış gibi”lik ortaya çıkıyor. İkinci oturumda da biz “Mış gibi yapma”yı

konuşmak istedik. Çünkü normallikten beslenen bir olgu “mış gibi yapmak”, normalliğin doğurduğu bir sonuç “mış gibi yapmak.” Normali besleyen sistemin bireyler üzerinde yarattığı baskının ortaya çıkardığı bir durum “mış gibi yapmak.” Dolayısıyla ikinci bölümde de bunu konuşalım istedik. Ben yine arkadaşlarıma üç tane soru yöneltmek istiyorum: “Kimliklerimizi neden gizleme ihtiyacı duyuyoruz, yani neden mış gibi yapıyoruz?”, “Mış gibi yapmanın yararları ve zararları nelerdir? Ve hangi durumlarda mış gibi yapıyoruz?”, “Kendimizi ne zaman güvende hissediyoruz ya da güvende hissetmiyoruz? Bu konulardaki fikirlerinizi almak istiyorum. Öner’ciğim seninle başlayalım mı? Bu arada, bir hatırlatma daha yapmak istiyorum arkadaşlar. Birinci oturum gerçekten çok güzeldi ve biz arkadaşlarımızın, Burak hariç, sözlerini kesmedik. Ama süremizi, planladığımız süreyi epeyce aştık. Dolayısıyla bu oturumda izninizle ben konuşmacı arkadaşlarıma beşer dakikalık bir süre vereceğim ki kalan son 10-15 dakika kadar sürede de biz konuklarımızın ya da dinleyicilerimizin bize iletmek istediği sorular varsa onları alabilecek kadar zamanımız kalsın. O yüzden Öner’ciğim seninle başlayalım. Beş dakikada da toparlayabilirsen çok sevinirim. Ben sana bir dakika kala hatırlatacağım.

Öner Ceylan: Çok sevinirim hatırlatırsan Sevgi, çok teşekkürler. Şimdi hızlıca başlayayım. Bu üç soruya birden cevap vermeye çalışacağım. Sen de biraz bahsettin aslında. Toplumsal temeller var bu kendimizi gizlemek, mış gibi yapmamız boşuna değil. Yani kendimden örnek verirsem; ben eşcinsel bir erkeğim. Zaman zaman heteroseksüelmiş gibi yapıyor muyum? Evet, yapıyorum! Bunu neden yapıyorum? Ayrımcılığa uğramamak için yapıyorum. Aklıma iki özel durum geliyor, kendi üzerimden anlatırsam. Bir tanesi, gerçekten hayati tehlike varsa veya şiddete uğrayacağımdan korkuyorsam; evet, o zaman kesinlikle mış gibi yaparım. Kimse de bu konuda beni kınayamaz bence. Bazen de şöyle oluyor, o anda karşımdaki insanla çok özel bir ilişki kurmak gibi bir düşüncem yoksa, bu insan benim gerçek anlamda tanıdığım biri değilse, rastgele hayatımdan gelip geçen ya da sokakta yanımdan geçen biriye ve eğer o insana bir açıklama yapmayı gerektirecek bir durum varsa-özellikle bir sohbet içerisindeysem bu insanla- ama arkadaşım falan değilse ve o sohbetin girişinde şeyi hissedersen; benim kimliğimi yadırgayacağını, yani homofobik davranış veya tutum sergileyeceğini ve bunun beni yoracağını hissedersen. Biraz benim o anki durumumla ilgili. Ruh halim, eğer el vermiyorsa bazı şeyleri uzun açıklamaya, yani uğraşamayacak durumdaysam ya da o insanın

bunu anlayamayacağını düşünüyorsam ve yine uğraşmak istemiyorsam, o zaman mış gibi yapıyorum. Olumlu, olumsuz yanları da, evet yani dediğim gibi. Hayati tehlikeyi bertaraf etmek olabilir olumlu bir yanı. Ya da bazen de gerçekten beni yoracaksa, hiç oraya girmemeyi tercih edebiliyorum. Ama hangisi daha çok yoracak? Bence anahtar kelime bu. Anahtar konu bu, daha doğrusu. Yani bazen de sürekli eğer bunun dozunu kaçırıp sürekli kendimizi rol yaparken, mış gibi yaparken buluyorsak burada da o zaman dönüp bir kendimize bakabiliriz. “Acaba ben yorulmamak için yapıyorum ama bu beni daha çok yorar hale geldi mi, geliyor mu?” Çünkü hep olmadığım biri gibi davranmak... Örneğin yakınlarıma karşı bile böyle davranmak... Birçok mesela LGBTİ+ camiasında bunu çok duyarız: “Anneme, babama söylememe gerek yok” ya da “Onlara söyleyerek üzmem istemiyorum, onun yerine mış gibi yapıyorum hayatım boyunca.” Hayatım boyunca mış gibi yapmanın benim üzerimdeki psikolojik yarattığı çöküntü, belki o anda farkında bile olmayabiliyorum. “Canım biraz daha, mış gibi yapayım. Hadi biraz daha, bir yıl daha, beş yıl daha, on beş yıl daha...” derken hayat geçiyor. Ve biz yakın olduğumuzu düşündüğümüz insanların yanında kendimiz olamıyoruz. O zaman, “yakın olmak” tanımına da bir bakmamız gerekiyor. Gerçekten yakın mıyım ben bu insanla yoksa yakınmış gibi mi yapıyorum? Bir yerden sonra hayatım bir yalana mı dönüşüyor? Bu ince bir çizgi! Bu ayrımı bence kendimiz için yapmak önemli. Ben hayatımda mümkün mertebe benim için anlam ifade eden...

Sevgi Mart Göcen: Öner'ciğim bir dakikan kaldı.

Öner Ceylan: Bir dakika, oo tamam, teşekkür ederim. Ya da bir şekilde benim için bir şey ifade eden ve bir ilişkimin olduğu, sosyal ilişkimin olduğu kişilere dürüst olmanın beni de rahatlattığını görüyorum hayatımda. Bu üç soruyu da aslında kapsadığımı düşünüyorum. O yüzden şimdi toparlayacağım, üç soruya da birden cevap vermiş oluyorum bence. Bir şekilde kendimi rahat ifade ettiğim zaman ve “ben” olabildiğim zaman, o zaman sosyal ilişkiler bir anlamı ifade ediyor. Yoksa kurduğum bütün ilişkiler bir tiyatrodan ibaret oluyor. Ben bunu çok uzun süre, yani on küsur yıl bunu yaptım. Kendi kimliğimin farkında olduktan sonra insanlara karşı bilinçli olarak bir rol oynadım. Bana sorulduğunda, “Yaşanan en büyük şiddet nedir?”

dendiğinde, bana göre fiziksel şiddet dahi değil, en büyük duygusal şiddet; benim kendimi gizlemek zorunda hissettiğim, o on küsur yıldır. Benim için en zoru oydu. Çünkü güçlü hissedemediğim ve altında ezildiğim bir dönemdi. O yüzden bence bu “mış gibi yapmak” meselesini biraz belki düşünüp kendi içimize dönmek iyi olabilir. Teşekkür ediyorum.

Sevgi Mart Göcen: Öner'ciğim, çok teşekkür ederiz paylaşımın için. Beyza'cığım, seni dinleyelim şimdi eğer uygunsan.

Beyza Ünal: Tabii ki de. Teşekkür ederim. Ben de tekerlekli sandalye kullanan bir kadın olarak bunun hayatımda hem de kendi kişisel hayatımda nasıl bir yeri var, biraz oradan konuşarak başlamak istiyorum. Dolayısıyla girdiğim çoğu -yani fiziksel olarak bulunduğum- ortamda gizlememin mümkün olmadığı bir şeyden bahsediyoruz aslında. Ben sakat değilmiş gibi yapamam çünkü tekerlekli sandalye kullanıyorum tam zamanlı olarak. Şu an aslında ekranda çok belli olmuyor. İşte, burada mış gibi bir durumdayım şu an aslında. Hem tekerlekli sandalye kullanmıyormuşum ya da işte ne bileyim; kollarımı, bacaklarımı, gövdemi hareket ettirmekte hiç zorlanmıyormuşum gibi gözüküyor muhtemelen ama durum öyle değil. Ve bunu tam da böyle bir yerden deneyimliyorum aslında. Mış gibi yaptığım ortamlar, benim için daha çok online ortamlar aslında. Birileriyle yazıştığım, birileriyle mesajlaştığım, yüz yüze buluşmadığım, görüşmediğim zamanlarda mış gibi yaptığım ve bundan hiç bahsetmediğim durumlar olmuştu benim de, daha gençliğimde. Şu an bunun bendeki etkisini biraz anlamaya çalışıyorum daha çok. Mesela şu an, “Tekerlekli sandalyemin görünmemesi beni nasıl hissettiriyor?” biraz buna odaklanmaya çalışıyorum. Çünkü ben de Öner gibi düşünüyorum aslında bu noktada. Bunun sanki rahatlatıcı bir tarafı varmış gibi bazen. Çünkü ayrımcılık deneyimleri, insanların zihninde ne oluşacağı... İşte beni dinlerken “Acaba beni sakat bir kadın olarak mı dinleyecekler, sakat biri olarak mı dinleyecekler?” Burada yine aynı kesişimsel bir şey. Burada işte kendimi anlatırken ya da daha akademik ya da teorik bir şeylerden bahsederken, yani bu kimliğimden bağımsız beni duyacaklar mı yoksa kimliğimle beraber mi duyacaklar? Ve değerini düşürecek mi bu ya da değerini arttıracak mı? Gereksiz bir yere bazen de, kendi eğitim hayatımdan, çalışma hayatımdan vesaire bahsettiğim zaman bu sefer şöyle bir şey de dönebiliyor benim için ve tam da öyle

zamanlarda da yani hani sakatlığımın görünür olmamasını istediğim zamanlar olabiliyor. Yani ne gibi? “Aa, ne kadar başarılısın, engelli biri olmana rağmen!” gibi böyle bir yerden, sakatlığımın altının çizildiği ve sakat olmama “rağmen” bir şeyler başarmış olmanın şaşkınlık yarattığı, oradaki “rağmen kelimesi bile bence çok şey anlatıyor. Yani tam da böyle şeylerden kaçınmak için bazen de görünmemesini istiyorum ama işin sonunda geldiğimiz noktada bence tam da Öner’in bahsettiği yerden, aslında o tabii ki de bir şekilde omuzlarımızda bir yük olarak bize geri dönmüş oluyor biraz. Benim doktora tezim de biraz “Sakat kimliğinin gelişmesi ve gelişimi ve hani nasıl bu kimliği sahipleniriz ve işte mış gibi yapmaktan uzak dururuz?” üzerineydi. Aslında direkt böyle isimlendirmemiştım ama bence buraya ekleyebilirim bunu. Orada gördüğüm şey öncelikle tabii ki de toplumda var olan önyargıların ve diğer erişilebilirlikle ilgili bariyerlerin, öncelikle kişilere biraz daha normal olma isteğini uyandırdığını çünkü ayrımcılık var pek çok farklı kimlikten kişiler için, LGBTİ+’lar ya da göçmenler, kadınlar vesaire kişiler için sonuçta tehlikede olan bir toplumdaki bahsediyoruz. Yani fiziksel olarak da oldukça tehlikeli ve insanlar tam da bu yüzden, tabii ki de böyle bir şeyleri yokmuş gibi... Şeyi de çok duyarız, örneğin bazen iş yerlerinde kadınların kadınsı özellikleri biraz daha geri planda tutmaya çalıştıklarını ve böyle işte “Ay aman duygu göstermeyeyim! Çünkü kadın olduğum için böyle diyecekler” vesaire gibi... Bunun da ondan farklı bir şey olduğunu düşünüyorum aslında.

Sevgi Mart Göcen: Beyza'cığım yavaş yavaş toparlarsan...

Beyza Ünal: Tamam, tabii ki. Bütün bunlar toplumdaki eşitsizlikten doğan bir ihtiyaç. Ama geldiğimiz noktada, bu hem çevremizdeki yakın kişilere hem de kendimize kendimizi çok uzaklaştıran ve kendimiz olmamız önünde bir engel haline gelen bir mesele haline geliyor. Dolayısıyla aslında kendimize karşı açık ve samimi olamıyoruz. Duygularımıza karşı samimi olamıyoruz ve bu tabii ki de ağır bir yük hepimiz için diye düşünüyorum özetle.

Sevgi Mart Göcen: Çok teşekkür ederim Beyza'cığım paylaşımın için. Burak'cığım açabiliyor musun mikrofonunu?

Burak Sarı: Evet.

Sevgi Mart Göcen: Evet. O zaman söz sende.

Burak Sarı: Tekrar merhaba arkadaşlar. Aslında bu konuda hepimizin söyleyeceği biraz daha birbirine benzeyecek burada. Çünkü aynı şeyleri yaşıyoruz ama işte belli farklılıklar yine tabii ki gösteriyor. Yani niye mış gibi yapıyoruz? Korunmak, belki güvenlik gerekçesiyle, istihdam, iş konusunda, işsiz kalma korkusu... Özellikle cinsel yönelimle ilgili sanırım böyle bir problem yaşanabiliyor. Öyle okumuştum ve duymuştum. Bizim körler için de aslında şey, biraz bunun normal görünüyor. Daha doğrusu içselleştirilmiş sağlamlık dediğimiz bir ideolojiye bağlı olduğunu düşünüyorum. Çünkü bizde şey çok yaygındı, bunu ister istemez biz de zamanında beslemiştik yani bilmeden. Çünkü her şeyi zamanla öğrenebiliyoruz ya. Yani işte, yeti farklılığımızı bir kimlik olarak sahiplenmek... Böyle bir ihtimal bilmiyorduk biz mesela. Yani çok sonra okuya okuya, tartışa tartışa öğrendik. Ya bunu işte Amerika'da, Avrupa'da bizden işte on beş, yirmi yıl önce ya da işte yetmişlerden itibaren tartışanlar olmuş ama biz biraz yeni öğrendik ve onun yansıması da oldu maalesef bizde. Yani topluma "Biz farklı değiliz" diye görünmeye çalışırken ya da "Eksik değiliz" diye görünmeye çalışırken aslında toplumun normlarına bürünmeye çalışma gibi bir gerçeklik var. Yani bunun tonlarca nedeni var. Mesela, biz hepimiz yapmışızdır zaten yapıyoruzdur da, özellikle gençliğimizde yani ergenken. Geçenlerde bir toplantımızda da arkadaşlarla onu konuşmuştuk. Biraz daha böyle somutlayacak olursam, arkadaşlarım mesela bir bilgisayar ekranına bakıp böyle kikir kikir gülerken, ben o bilgisayarda ekran okuyucu yoktu ve hiç kimse bana ekranda ne olduğunu ve neye güldüğünü anlatmıyor. Ama ben orada böyle saçma sapan kendi kendime gülüyordum ve kendimi onların arasında o şekilde mutlu hissediyordum. Farklı olmadığımı hissediyordum. Yalnız olmadığımı hissediyordum. Ben de onlardanım, hissediyorum. Ama sonra eve gittiğimde kendimle yüzleştüğimde, bu bende çok büyük bir çöküntüye yol açıyordu. Ya hani ben kendim değilim ki... O zaman idrak edecek yapıda olmasam da el yordamıyla aynı bunu biliyordum. Ve şunu söylüyordum "Ben orada aslında hiçbir şey anlamadım. Hiçbir şey anlamadım yani." Yine ben

farklıyım ama ben orada yok sayılıyorum. Ve bu bende çok derin sorgulamalara yol açtı. Ve işte o yıllarda mesela, şimdi anlattığıma da inanmıyorlar ama arkadaşlarımın hepsi, sıra arkadaşlarım neredeyse istisnasız tedavi yoluna bakmayı seçerlerdi ve ben mesela doktora bile gitmeyi reddetmeye başlamıştım. Çünkü bunu artık bir benlik olarak, yani hani bunun bir kimlik olduğunun o zaman bilincinde değildim ama benlik olarak hissediyordum bunu. Ve şimdi hala aynı noktadayım ama mış gibi yapan hiç kimseyi de bu bağlamda eleştirmiyorum. Belli noktaya kadar eleştirmiyorum. Yani şimdi Öner'in örneğindeki gibi işte işsiz kalmak gibi, güvenliğinin tehlikeye girmesi gibi...

Sevgi Mart Göcen: Burak'cığım son bir dakikan.

Burak Sarı: Sorunlar olabilir. O zaman tabii ki mutlaka bunu yapabiliriz. Ya da kendimizi iyi hissetmek için de yapabiliriz. Ama şunu da yapmamamız lazım, toplumun bizi sıkıştırdığı normal kalıbını biz de birbirimize karşı kullanmamalıyız. Bu da önemli bir nokta bana göre. Çünkü şuna tanık olmuşluğum var, kendisi de körken -kör bir arkadaş grubuyla yolda giderken-birisine bilmediğimiz bir yolu soracağı zaman “Yaa arkadaşlar kör de... diyen ya da baston kullanmayıp kızlar karşısında utandığını söyleyip baston kullanmayıp sürekli bir yerlere çarpan arkadaşlar vardı. Bu aslında insanın kendisine de bir taraftan saygısızlık. Belli noktada anlayışla karşılayabilirim ve şu anda hepimiz de yapıyor olabiliriz. Belli noktalarda evet yapıyoruz, mış gibi yapıyoruz hepimiz ama yine de bunun üzerine düşünüp bunu minimuma indirmek hepimizin, hem kendimizi iyi hissetmek için hem de yeti farklılığımızı sahiplenebilmemiz için çok önemli bir noktada duruyor. Ben Sevgi'den fırça yemeden teslim edeyim mikrofonu. Teşekkür ederim.

Sevgi Mart Göcen: Ben teşekkür ederim Burak'cığım. Nurşen'ciğim?

Nurşen Korkmaz: Evet, buradayım. Merhaba, teşekkürler Sevgi. Yani aslında kör olduğumu gizlemek... Körlük benim bir kimliğim. Ben kör bir kadını aslında. Neden mış gibi yapıyorum? Kör olduğumun başkaları tarafından fark edilmemesi için. Fark edilmemesini neden istiyorum? Çünkü ayrımcılığa uğramak istemiyorum. Çünkü sokakta herhangi birinin sanki gören bir kadına, gayet onun izni olmadan dokunmadığı halde bana gelip hiçbir şey demeden ve izin almadan koluma girip gitmesini istemiyorum belki. Belki tacize uğramak istemiyorum, böyle bir riskim var. Ve bunun öncesinde de aslında neden mış gibi yapıyordum? Aslında bu şey gibi sanki bir milat gibi. Kör olma kimliğimi kabul etmeden önce ben de -birinci bölümde konuştuk ya, normal kalıbının var olduğunu ve normal olmak istediğim içindi belki mış gibi yaptıklarım- ama körlüğü kabul ettikten ve işte Burak'ın dediği gibi zamanla okuyup belli bir olgunluğa ulaşıp aslında körlüğün bir eksiklik, acizlik değil de benim bireysel farklılığım, bedenime ait bir durum olduğunu kabul ettikten sonra da bu sefer niye mış gibi yaptığımı, biraz dağınık anlattım galiba. Zaman zaman farklı nedenlerden mış gibi yapıyoruz. Zaman zaman durumu kurtarıyor, anı kurtarıyor ve o an iyi hissediyorsun. Ama zaman zaman da “Hayır!” deyip kendini yargılıyorsun. Neden mış gibi yaptın ve yargılamayı da bırakın, mutsuz hissediyorsun, kötü hissediyorsun. Sen, sen olmuyorsun çünkü. Sanki farklı birinin bedeninde. Ama dediğim gibi bunun da farklı sebepleri var. Bazen böyle senin özel hayatını, seni tanımayanlar ki tanıyanlar da -belirli bir kısma kadar geçerli- hiç tanımayan insanlarla paylaşmak istemiyorsun. Ama gelip sana kör olduğunu bildiği zaman hemen başlanıyor işte, “Doğuştan mı? Tedavisi yok mu? Nasıl gidiyorsun? Nasıl çocuğuna bakıyorsun?” ve benzeri. Bu sorulara maruz kalmak istemiyorsun mesela, mış gibi yaptığın oluyor. Her zaman bu sorulara tahammül etmek için gücün yok. Her zaman cevap vermek de istemiyorsun. Veya işte bir toplu taşıma aracındasın, benim dokunarak işte ineceğim durakta düğmeye basmam gerekiyor. O düğmeyi dokunarak nerede olduğunu bulmam gerekiyor. Gören biri gözüyle direkt görüyor. Mesela ben o düğmeyi aradığımda, o bakışlardan rahatsız oluyorum bazen mesela. Mış gibi yapmamışım, yapma isteği olabiliyor. Bazen de hiç rahatsız etmiyor çünkü bu benim yöntemim. Kimi zaman işte, iş başvurularına gittiğimizde ta en başta kör olduğumuz belirtildiğinde formda ya da ön görüşmede, telefonla görüşmede, daha baştan sizi tanımadan, sizin niteliklerinizi bilmeden yetkinizi, aldığımız eğitimi, hiçbir şeyi bilmeden sırf kör olduğu için görüşmeye bile kabul edilmiyorsunuz. Ama kör olduğunuzu bilmeseler oraya gittiğinde en azından şunu diyemiyorsunuz dediğim zaman, tabii ki kör olduğum belli olacak ve orada da şunu diyeceğim;

zaten işin niteliğine göre ihtiyacım olan şeylerin neler olduğunu söylemem gerektiğini şimdi çünkü. Ama en azından belki orada aşabilirim bunu. Burada da mış gibi yaptığımız alanlar oluyor.

Sevgi Mart Göcen: Son bir dakikan.

Nurşen Korkmaz: Ay ne çabuk doldu. En rahatsız edici şeylerden biri de, bu mış gibi yapmakla ilgili de ne çok söyleyecek şeylerimiz varmış herhalde. Telefonu bazen kulaklıkla kullanmak istiyorum, bazen de kullanmıyorum. Niye? Özellikle tanımayan kişilerin yanında kimi zaman bunu yaptığım oluyor. Bu sefer, “Sen o telefonun ekran okuyucusunun söylediklerinden anlıyor musun bir şeyler?” Sıkılıyorum bu tür cevaplardan mesela. En iyisi hiç kimseyle uğraşmayayım, kendi halimde... Ya da “O ne diyor? Ben anlamıyorum, sen nasıl anlıyorsun?” Bu tür sorulara maruz kalmamak için de mış gibi yaptığım oluyor ama genel anlamda şey yapacak olursak da, mış gibi yapmadığım, kendim olduğum, körlüğümün verdiği özelliklerle körlüğümün bana gerektirdiği yöntemleri kullandığım zaman kendimi daha iyi hissettiğimi, daha mutlu hissettiğimi söyleyebilirim. Teşekkür ederim.

Sevgi Mart Göcen: Nurşen'ciğim paylaşımın için çok teşekkür ederim. Herkese genel olarak bir kez daha teşekkür ederim. Evet arkadaşlar, gerçekten “normal” kalıbının bize dayattığı noktada; kimi zaman güvenlik için, kimi zaman ekonomik nedenlerle, kimi zaman psikolojik nedenlerle ki bu özellikle toplumun o normal kalıbını benimsemiş olan insanlardan gelecek anlamlı ya da anlamsız, sizin o anda o soruları cevaplamak isteyip düşünüp düşünmeden gelebilecek baskılardan kurtulmak için hayatımız boyunca hepimiz mış gibi yapıyoruz ama gerçekten en rahat olduğumuz zamanlar mış gibi yapmadığımız, buna ihtiyaç duymadığımız ya da ihtiyaç duyduğumuz halde o anki psikolojimizle bunu uygulamadığımız zamanlar oluyor. Ben şimdi teknik masadaki arkadaşlara bir soracağım. Çünkü yazılı soru alabiliyorduk. Gelen yazılı sorumuz var mı? Eğer varsa öncelikle onları cevaplandırıp sonra sözlü soru sormak isteyen arkadaşlarımızın mikrofonlarını açalım. Var mı gelen soru?

Ecmel Deniz: Sevgi katkı olmuş, soru gelmemiş ama belki şu an böyle söylediğimiz için soru gelebilir. Chat kısmına yazabilirsiniz.

Burak Sarı: Ecmel şey o katkıları istersen okuyabilir misin?

Sevgi Mart Göcen: Evet, paylaşabilir misin Ecmel?

Burak Sarı: Merak ettik biz de. Hem de dinleyicilerimiz de etmiştir belki.

Ecmel Deniz: Ben okuyorum. Mor Bulut demiş ki; “Normali temelde üretim ilişkilerinin, üretici güçlerin ihtiyaçları belirliyor. Yani günümüzde kapitalizmin ihtiyaçları belirliyor. Temelde sistemin kullanamadıklarını, kapsayamadıklarını ötekileştiriyor.” Ali Çolak; “Kanada batıda bile, en özgürlükçü ülkelerden biri olarak bilinir, engellilere karşı böyle bir tutum orada görülmesi garip” diye belirtmiş. Zülal Dumanlıdağ da; “Normal ne ayol!” diye yazmış. Ve son bir yorum daha “Görünür farklılıkları olan insanların "mış gibisi" belki de kanıksanmış sağlamlılık rüzgarına kapılmaktır” demiş. Yani bu kadar yorum var. Yine gelirse, ben okuyabilirim. Bir yorum daha gelmiş. Büşra demiş ki; “-mış gibi yapmak ve görünür-görünür olmayan çeşitli damgalanma türleri Erving Goffman'ın “Damga” adlı kitabında da bireylerle yapılan mülakatlar ile desteklenmiş şekilde ele alınmaktadır.” Teşekkürler Büşra kitap önerin için.

Sevgi Mart Göcen: Evet arkadaşlar, katılımcılarımızdan sesli soru iletmek isteyen varsa eğer, onları dinleyelim o zaman.

Can Deniz Balkaya: Beni duyabiliyor musunuz Şu an?

Sevgi Mart Göcen: Evet, duyabiliyoruz.

Can Deniz Balkaya: Ben de kendim bir Şeyden bahsedeceğim. Yani “Nasıl normal bir standardize edilmiş bir Şeydir” diye konuştuğumuz zaman. İŞ sadece aslında doğduğumuz deri, meri, fiziksel farklılıklarımız ya da işte atıyorum, cinsel yönelim farklılıklarımızla alakalı değil. Örneğin İngilizce’ye bakarsak, “right” kelimesi hem “haklı, doğru” anlamına geliyor hem de “sağ” anlamına geliyor. Bu bağlamda incelediğimiz takdirde solakların da ayrımcılığa uğraması son derece doğal bir Şey aslında yani. Sağa eğer doğruyu, haklıyı gibi güzel sıfatları, iyi sıfatları yakıŐtırıyorsak, aynı zamanda da o zaman solaklar otomatik olarak haksız, doğru olmayan, yanlış olan tarafa geçmiş oluyorlar, diye bir katkıda bulunayım.

Sevgi Mart Göcen: Teşekkür ederiz.

Beyza nal: Ben minik bir ekleme yapayım burada Can'ın katkısına. Yani zaten baktığımız zaman pek çok Şeyin de sağlakların düŐünülerek söyleyebiliriz. Yani hani üniversitede okuduğumuz sıralardan tutun da kullandığımız makaslara, işte bıçağa vesaire kadar. Aslında hep sağ elin kullanıldığı varsayımıyla dizayn edilen cihazlar bunlar. Dolayısıyla evet, aynı ayrımcılığın orada da olduğunu ve aslında evrensel tasarımı bulunmadığını söylememiz mümkün görünüyor bence de solaklar için.

Sevgi Mart Göcen: Teşekkür ederiz arkadaşlar katkılarınız için. Evet, gerçekten o da bir yine kalıp. Başka bir normal kalıbı. Hangi eli ya da hangi evet elimizi aktif kullandığımıza bağlı olarak oluŐturulup bir... Ecmel sanırım bir paylaŐım daha geldi.

Ecmel Deniz: Evet, ben onu okuyayım: “Düzgün olmak sıkıcı olabilir ama sıradan olmak iyidir. Mış gibi yapmamanın anahtarlarından biri de bu. Farklılığın doğal olduğunun bilinmesi.” Teşekkürler Elif katkıların için. Arkadaşlar seslerin üst üste gelmemesi için söz almadan önce el kaldırma butonunu kaldırırsanız ya da bu imkanı değilse Chat kısmına “Söz almak istiyorum” diye yazarsanız, sıra sıra konuşmuş oluruz. Bunu da hatırlatmış olalım. Teşekkür ederim.

Sevgi Mart Göcen: Evet. Öner... Öner parmak kaldırdı. Öner'ciğim seni dinliyoruz.

Öner Ceylan: Ben şeyi söylemek istemiştim aslında Can Deniz'in söylediğinden yola çıkarak. Sanırım evet, sağlaklar ve solaklar arasındaki fark ve ayrımcılığın yanı sıra sanırım dildeki ayrımcılıktan da bahsetmişti. Yani dil hani, dil de bize bir şeyler söylüyor ve mevcut ayrımcılıkları da pekiştiriyor ve tekrar tekrar üretiyor. O yüzden yani, tabii bu da ayrı bir oturum konusu olur. Bundan da ayrı bir etkinlik yaparız. Hatta yapalım da. Dildeki ayrımcılık ama hani dildeki sağlamcılık, dildeki heteroseksizm, dildeki egemen ideolojiler hiç farkında olmadan kullandığımız bazı şeyler, bazı sözler, yani bilmiyorum hani... Şu an örnek aklıma gelmiyor, arkadaşların gelecektir eminim diye açmış olayım.

Can Deniz Balkaya: Örneğin bilim adamının bilim insanına çevrilmesi gibi.

Burak Sarı: Görene, köre ne...

Öner Ceylan: Ben anlayamadım Burak.

Burak Sarı: “Görene köre ne” gibi işte. “Her kör satıcının bir kör alıcısı olur” gibi falan.

Beyza Ünal: “Görene köre ne”yi ben duymamıştım Burak. O ne demek? Hiç anlamadım ben de açıkçası.

Burak Sarı: Ya sanırım bazı kaynaklarda Mevlana'ya dayandırıyorlar. Göre nedir? Görene, köre nedir, köre ne? Hani “Görmeyen algılayamaz” gibi bir mantığa evriliyor aslında. Hani “Zaten bilmiyor. Ona ne?” gibi.

Beyza Ünal: Evet bayağı.. Dışlayıcı ve aşağılayıcı da bir şey biraz da belki.

Ecmel Deniz: Biraz daha tetikleyici olabilir ama bu beddua ederken de çok dilimize yerleşen bir şey var hani, “Gözün çıksın!” diye. Ben özellikle çok duyuyorum. Hani eskiden bu bana batan bir şey olmuyordu açıkçası, çok kanıksanmış bir lafı benim için. Ama şu an ya son zamanlarda çok şiddet dolu gelmekle beraber sağlamcı tarafının farkına vardım. Ben de bunu eklemek istedim.

Sevgi Mart Göcen: Arkadaşlar, bu alandan çok güzel bir seminer çıkacak gibi duruyor. Bence hazır bu konuşmacılarımız da buralardayken, bunu da hemen planlarımız arasına alalım diye düşünüyorum. Öner'ciğim önerin çok güzeldi, teşekkür ederiz.

Burak Sarı: Bu sefer benim başımın altından çıkmadı seminer olayı.

Sevgi Mart Göcen: Evet arkadaşlar, başkaca katkı sunmak isteyen yoksa eğer, ben kapanış için sözü Ecmel'e bırakmak istiyorum. Niyaz parmak kaldırdı, Niyaz sana söz verelim.

Ecmel Deniz: Niyaz şu an duyuyorsan mikrofonunu açabilir misin ya da sanırım yanlışlıkla olmuş olabilir.

Can Deniz Balkaya: Niyaz şu an açabilirsin. Sana gerekli izni verdim.

Niyaz: Tamam, teşekkür ederim. Bu muhteşem buluşma için çok teşekkür ederim öncelikle. Ya benim aklıma gelen şöyle bir şey var. Biraz da bunu söyleme konusunda duraksadım ama “Tamam” dedim “Bir ortaya atayım” dedim, konuşalım. Belki buradan da bir şey çıkar. Bu kesişimsel bir hareket oluşturma konusunda kafamı kurcalayan bazı şeyler var. Yani son, ben de bir Lambda gönüllüsüyüm. Sivil topluma da aslında ben Lambda'yla adım attım, buradan öğrenmeye başladım. Bu yolculukta da, LGBTİ+ aktivizminde de benim son dönemde gördüğüm bir iyi niyet var bu alanda. İşte onur haftalarında işaret dili çevirisi yapılıyor artık oturumlarda. İşte Kuirfest'te yapılıyor. Artık bazı etkinliklerde bu farkındalığın olduğunu görmeye başlıyoruz. Görsel açıklama, betimleme var mı ondan emin değilim. Ya bu biraz şuradan beni düşündürüyor, burada iyi niyet odaklı okuyorum ama bir yandan da mış gibi yapmak gibi de geliyor bana. Çünkü biz aslında o kitleye pek de erişemiyoruz. Yani o festivalde, o salonda bir işaret dili çevirisi yapan biri olsa da orada işaret şey, işitme engelli birinin olmadığını biliyoruz. Yani böyle toplantılar oldu. Burada da beni düşündüren şey aslında, “Neden bir şekilde bu kişiler kendilerini davet edilmiş hissetmiyor? Neden erişemiyoruz, ilişkilenebiliyoruz?” diye düşünürken, bir süredir de şunu düşünüyorum aslında bu karşılaşma alanları, karşılaşma mekanları... Biz nerede karşılaşıyoruz? Ne kadar birbirimize değiniyoruz? Bu empatiyi ya uzaktan çok kuramıyorsun bu şekilde. Bu farkındalığın bende oluşması da aslında burada sevgili Sevgi ile beraber STGM'nin bir eğitiminde beraberdik. Galiba beş-altı ay boyunca her ay birlikte bir eğitimdeydik. Bende de aslında bu karşılaşmalarda bu farklılık olmuştu. Bunu Lambda'ya taşıdık. Lambda'da bir şeyler yaptık. Bunun öncesinde belki vardı Lambda'da ama yani işte bu noktada kesişimsel aktivizm meselesi de bir yerde hani böyle mış gibi kalsın bir köşede istemiyorum. Hani bunu nasıl böyle genelleştirebiliriz? Bu arada hani ondan da bahsedeyim, Lambda'da da biz bir etkinlik yapmıştık. Ve orada bir anahtar kişiye ulaştık. Bir de işaret dili çevirisi olacağından bahsetmiştik, yüz yüze bir etkinlikti o pandemiden

önce. O da muhtemelen hani çevirmenin olacağı ama muhtemelen böyle bir öznenin gelmeyeceği bir etkinlikken, bir anahtar kişiye ulaştık ve yirmi kişi geldi oraya böyle. Yirmi tane işitme engelli lubunya gelmişti ve muhteşem bir konuşmaydı bizim için, bir karşılaşmaydı. Ben de biraz bunların peşindeyim. Bu etkinliği de, bu yüzden beni çok heyecanlandırdı. Çok mutlu oldum yani bunun organizasyonundan haberdar olduğumda. O yüzden paylaştığımız için çok teşekkür ediyorum tekrar. Böyle aklımda olan şeyleri ortaya bıraktım ve kaçıyorum. Teşekkürler.

Sevgi Mart Göcen: Niyaz'cığım çok teşekkür ederiz paylaşımın için.

Can Deniz Balkaya: Burak abi ve Ecmel el kaldırdı...

Sevgi Mart Göcen: Burak evet ve Ecmel, aynen.

Can Deniz Balkaya: Önce Ecmel kaldırdı. Ecmel sonra indirdi.

Ecmel Deniz: Ben yanlışlıkla açtım. Burak söz alabilir.

Sevgi Mart Göcen: Okey. Burak sendeyiz o zaman.

Burak Sarı: Arkadaşımız çok güzel bir noktaya değindi. Ben onun sorusuna bireysel olarak yanıt verebilirim. Yani kendime düşen kısmını söyleyebilirim. Mesela Lambda, Twitter'daki paylaşımlarına şey ekliyordu, açıklama, görsel açıklaması ekliyordu, görsel paylaşımlarına. Bizim o zaman dergi olarak “Körler burada görseli açıkla” kampanyamız vardı ki hala sürüyor. Twitter'daki görsellerin açıklanmasını talep ediyorduk. Ve Lambda bunu ilk

yapanlar arasında, ilk yapan kurumlar, dernekler arasında yer alıyor. Ve ben mesela altı ay, o zaman etkinlikleri alıyordu Zoom üzerinden. Ben o etkinlikleri merak ediyordum, katılmak istiyordum. Ve o paylaşımlar sayesinde, o eklenen açıklamalar sayesinde etkinlik afişinin detayını öğrenebiliyordum ki sırf bunun için, en azından bir teşekkür etmek için, tabii ki merak da ediyordum. Dinlemek de istiyordum ama bu bağlamda da katılmak istiyordum. Kendi adıma fırsatım olmadı ama ben miş gibi yapıldığından ziyade körlerin yok sayılmadığını hissettim. Ve bu mutlu etti beni. O yüzden teşekkür ederim hani bu bağlamda Lambda'ya ve diğer işte farklılıkları gözetten derneklere, sivil toplum örgütlerine. Bu bağlamda teşekkür ederim.

Sevgi Mart Göcen: Beyza'cığim sen parmak kaldırdın.

Beyza Ünal: Ben de bireysel gözlemimden biraz bahsedeceğim ve Lambda'nın gerçekten bu soruyu kendine sormasının bile çok değerli olduğunu hakikaten düşünüyorum. Yani hani “Hakikaten ne kadar buna önem veriyoruz ama bunu ne kadar yansıtabiliyoruz?” sorusu bence çok değerli bir soru. Ama aynı soruyu bence bizim de yani dernekler olarak, burada engellilik alanından farklı oluşumlar ve dernekleriz. Aynı soruyu bizim de sormamız gerekiyor yani. Hani “Hazırladığımız şeylerde bu kesişimselliğe ne kadar yer veriyoruz?” sorusu bence bizim için de aynı şekilde önemli. Çünkü çok şey bir yerden pek çok dernek diyeyim, ben hakikaten kendimizi ve Engelsiz Erişim'e veya işte EEEH Dergi'ye, bir oluşum olarak ya da Düşün Sorgula Üret, sanırım Kolektifi'ne diyeyim. Biraz dışında da belki tutabilirim ama pek çok yerde de bir taraftan da çok patriyarkal ve daha şey, heteroseksist ve hani bu tarz fobilere çok yakın bir yerden ilişki kuruluyor olabilir diye düşünüyorum ki zaten o kesişimsellikte bulunan engelli LGBTİ+'ların zaten var olması da çok zorlaşıyor engelli derneklerinde, tam da bu yüzden. Dolayısıyla “Ne kadar yer açıyoruz bu tartışmalara?” sorusu bence bizim için de çok önemli. “Ya bunlar böyle biraz daha düşünerek olacak şeyler” gibi diye de düşünüyorum. Yani kendi aramızda bu soruyu da gerçekten dillendirerek, bulunduğumuz yerlerde, toplantılarda bir araya geldiğimizde “Neden burada bir sakat yok? Neden burada bir LGBT+ yok?” sorusu bence önemli hepimiz için yani. Sormamız gerekiyor. Engelliler açısından cevabının da sadece şey olmadığını da düşünüyorum bu arada yani hani bir şekilde onlara ulaşamadığının sizinle çok alakası olmayabilir gibi de

düşünüyorum. Çünkü bazen engelli derneği olarak engelli kadınlara ulaşmak bizim için oldukça zor olabiliyor. Yani insanlar bu tarz oluşumlara biraz daha uzak olup biraz daha derneklere, biraz daha bireysel çözümleri kendi hayatlarında geliştirmiş olabiliyorlar engellilik açısından baktığımız zaman. O böyle biraz daha bizim ne kadar örgütlenebildiğimizle de alakalı bir mesele. Oraya hiç girmeyeyim. Hiç çıkamayız çünkü. Burak'ın da bayağı dolu olduğunu biliyorum çünkü bu meseleyle ilgili olarak. Ne kadar örgütleniyoruz, ne kadar hak savunuculuğu yapabiliyoruz, birbirimizi ne kadar destekleyebiliyoruz konusunda biraz belki de onunla alakalı olabilir diye de eklemiş olayım. Ama kendimiz adına da bu soruyu sormamız gerektiğini önemişiyorum.

Sevgi Mart Göcen: Teşekkür ederim Beyza'cığım katkıların için.

Can Deniz Balkaya: Elif abla sanırım var sırada.

Sevgi Mart Göcen: Tamam. Bu mevcut parmakları da aldıktan sonra yavaş yavaş toparlayalım arkadaşlar. Elif'ciğim seni dinliyoruz.

Elif: Kusuruma bakmayın. Ama teşekkür etmek istedim. Engelsiz Erişim Derneği'ne ve Lambda İstanbul'a çok teşekkür ederim. Çünkü gerçekten çok güzel bir etkinlik oldu ve yani biz hep engelli mücadelesinde şunu diyoruz ya hani “Hepimiz birer engelli adayız” söylemlerine hep karşı çıkıyoruz. Çünkü engelli aday olmaya gerek yok yani bir şeyi, erişilebilirliği savunmak için, eşit hakları, eşitliği savunabilmek için bir şeyin aday olmamıza gerek yok. Çünkü eğer işe buradan bakarsak, örneğin hayvan haklarını savunmamamız gerekir. Örneğin işte göçmen haklarını savunmamamız gerekebilir. İşte ne bileyim, mahkum haklarını savunan, hükümlü haklarını savunmamamız gerekebilir. O yüzden ya da çoktan geçti, çocuk yapmayı da planlamıyorum, çocuk haklarını savunmamamız gerekebilir. Yani o yüzden bir şeyi savunabilmek için bir şeyin olağan olduğunu, bir grup insanın haklarının, eşitlik haklarının

çığnendiğini, ihlal edildiğini bilmek için o gruba dahil olmaya gerek olmadığını hatırlamamız gerekiyor. Ve belki de bizi bir araya getiren en temel kesişimsel noktalardan bir tanesi de bu olabilir ki o yüzden de bu şey, bu türlü oturumlar, bu türlü bir araya gelişler, ortak aktivizm o yüzden çok önemli diye düşünüyorum. Yani benim kendimi normal olan bir noktadan kabul ettiğim yerde -ve zaten en başta bunu hep söyledik ya işte normal bölümde söylediniz ya, teşekkürler- bir kişiye ait pek çok kimlik var ve bunlardan bir kısmı işte sağlam kabul edilen, normal kabul edilen yerler de olabilir. Ama bir kısmı buraların dışında olabilir. Ve aslında bir şekilde dillendirdiğimiz zaman pek çoğumuzun zaten pek çok kimliğinin normal olmadığını fark ediyoruz. Yani sağlam kabul edilen işte bir beyaz erkek aynı zamanda heteroseksüel olmayabiliyor. İşte ne bileyim zengin bir kadın aynı zamanda işte sakat olabiliyor ya da işte ne bileyim, bir kendi ülkenizdeyken normal kabul edildiğinizde, normal kabul edilecek bir yerdeyseniz, başka bir ülkeye gitmek zorunda kalabiliyoruz. Ya da bir sürü bir sürü bir şey... Bunları çeşitlendirmeye, hani zaman almaya gerek yok ama hepimizin pek çok kimliği var. Sizin de dediğiniz gibi ben sadece kör değilim. Tam da bu yüzden bazı alanlarda normalim, bazı alanlarda değilim. Normal, anormal olan şey normal olduğunda belki de biz hepimiz birbirimizin farklılıklarını kabul edebilir. Bunu olağan bir şey olur hale getirebileceğiz. O yüzden bunların bir araya gelip daha fazla konuşulması, şu anda bilmediğimiz belki başka konuların konuşulması, anormal olan grupların konuşulması ve hepimiz aslında aynıyız. Aynı farklılıklara sahibiz. Hepimiz farklı olduğumuz kadar aynıyız. Bunu demek istedim. Çok teşekkürler üç ekibe de.

Sevgi Mart Göcen: Elifçiğim katkıların için biz çok teşekkür ederiz. Evet arkadaşlar, süreyi de dikkate alarak sanırım başka parmak kaldıran...

Can Deniz Balkaya: Ecmel var.

Sevgi Mart Göcen: Ecmel'e zaten sözü bırakacağım şimdi ben. Ben katılımcı arkadaşlarıma çok teşekkür ederim. Katılımcı sivil toplum örgütlerine çok teşekkür ederim.

Gerçekten çok güzeldi. Ve kapanışı yapmak üzere ve tabii sözlerini söylemek üzere mikrofonu Ecmel'e bırakıyorum.

Can Deniz Balkaya: Araya girebilir miyim kendi şeylerimi de söylemek için, düşüncelerim, son kez?

Ecmel Deniz: Tabii girebilirsin Can.

Can Deniz Balkaya: Çok teşekkür ederim. Çok sağ ol. Haddim olmayarak ben de biraz teşekkür etmek istiyorum. Hani kısaca şey diyeceğim, bugün buradan çıkan en önemli şey bence, her ne kadar farklarımız farklı da olsa, yani farklı neticeler dolayısıyla, farklı sebepler dolayısıyla tekleştirilmiş olsak ya da dışarıda ilk bakışta insanların “Ya bunların ne işi var bir arada?” demesi düşünülüyorsa bile sonuçta biz bugün şeyi öğrendik. Duygularımız yaşatılan tekleştirilmeye karşı tamamen aynı. Aynı şeyleri, aynı somut şeyleri, atıyorum mış gibi yapmayı, aynı duygular neticesinde yapıyoruz, aynı duygular dolayısıyla yapıyoruz, aynı şeyleri isteyerek yapıyoruz. İşte biraz daha kendimizi topluma kabul ettirmek için yapıyoruz. Dolayısıyla bu belki, bu duygusal aynılıktan yola çıkarak bir sonraki seminere gerçekten sadece deneyimleri ya da sadece ortak dildeki o farklılıkları konuşurken yaşadığımız belki örneklere ve gerçek hayattan örnekleri de dahil ederek konuşmak belki çok daha güzel olabilir, çok daha bugünkü seminere yakışabilir diye düşünüyorum. Ve tekrar herkese teşekkür ediyorum.

Ecmel Deniz: Teşekkür ederiz Can düşüncelerin için. Katılan herkese çok teşekkür ederiz. Ben çok güzel bir etkinlik süreci geçirdiğimizi düşünüyorum açıkçası. Bundan sonraki başka etkinliklerde de buluşmayı ve hep beraber etkinlikler düzenlemeyi umut ediyorum. Lambda adına şunu söylemek istiyorum; Lambda sağlamlıktan muaf bir kurum değil. Sağlamlıklarımızla yüzleşmeye çalışıyoruz ve kendi içimizde tartışıyoruz. Diğer STK'larla, örgütlenmelerle bir araya gelmeye çalışıyoruz. Doğru yürütemediğimiz süreçlerimiz oldu ama

bunları düzeltmek için elimizden geleni yapmamız gerektiğini düşünüyorum. Yani bunu açıkçası bir zorunluluk olarak görüyoruz. Bugünkü, bu bağlamda bugünkü etkinliği ve daha önceki toplanmalarımızı ben çok değerli buluyorum. Elif'in üzerinde durduğu konular gerçekten çok güzeldi. Elif'in ve Can'ın söylediklerine katılıyorum. Her söz söyleyen, her kendi sözünü söyleyen kişiye çok teşekkür ederim. Bir dahaki etkinliklerde görüşmek üzere. İyi akşamlar diliyorum herkese. Hoşça kalın. Yavaştan kapatabiliriz. Bu kadar.

Her Koyun Kendi Bacağından Mı Asılır?

Burak Sarı

buraksari2014@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

“Her koyun kendi bacağından asılır” çocukluğumuzdan beri kafamıza nakış nakış işlenmeye çalışılan korkunç bir deyim. Bizi yalnızlaştıran, ötekileştiren bireyciliğin bir cümlede özetlenmesi. “Sen farklısın, onlar gibi değilsin, sen özelsin, bireysel kariyerin için herkesi ve her şeyi çiğneyip geçmelisin, ötekileştirilmiş bile olsan başkalarını ötekileştirerek özel olduğunu hissetmelisin.” İşte o cümle tüm bunların ve fazlasının ete kemiğe bürünmesi. “İşyerinde mobinge uğrayan arkadaşına destek olma, ayağını kaydır ki onun yerini sen alsın. Yeti farklılığın olduğu için ötekileştiriliyorsan, sen de başkalarını ötekileştir ki o güzel kişiliğin incinmesin.” Yıllardır bize empoze edilen bir zihniyetin dışı vurumu. Oysa bireyciliğe gömüldüğümüzde korkunç bir yalnızlaşmanın içerisinde üşürüz. Her geçen gün daha fazla kendimize, insanlığa ve doğaya yabancılaşırız. Yeryüzünün bir köşesinde, kendimizi bile tanımadan bir robot gibi çalışıp dururuz. Zaten öyle robotlaşalım diyedir tüm bu hikayeler. Hiçbir koyun kendi bacağından asılmaz oysa. Asılan her koyunun ardından sıranın bize gelmesi kaçınılmaz bir sonuçtur. Çünkü kurtlar kenetlenmemiş sürüyü kolay parçalar. Hem de şu yeryüzünde her şey kolektif emekle var olur. İnsanlık adına bugüne kadar ne yaratılmışsa, o kolektif emeğin sonucu ve tüm insanlığın mirasıdır. Yani her koyun kendi bacağından asılıysaydı, insanlık toplayıcılık çağından ileri gidemezdi. Bugün normlar içerisine sıkıştırılmış dünyada ötekileştirilenler arasında da bu mantık ile karşılaşıyoruz. Zaten bu yazıyı yazma sebepim de bu utanç verici ve zararlı yaklaşımdır. Toplum körü, topalı, eşcinseli, göçmeni farklı görüyor ve ötekileştiriyor. Ne yazık ki ötekileştirilen kesimler de aynısını birbirine yapıyor. Kör biri topluma göre “anormal” kabul edildiği için ötekileştirilir. LGBT’ler de öyle. İlginçtir ki LGBT’ler körleri, körler de LGBiT’leri aynı yargılara göre ötekileştirir. Bu durum göçmen ve diğer ötekileştirilen kesimler için de geçerlidir. O nedenle, önce kendi kafamızdaki kalıplarla mücadele etmeliyiz. Sadece kendi ötekileştirildiğimiz noktadan mücadele etmek utanç verici bir ayrımcılıktır ve gerçek anlamda hiçbir sonuca ulaşmaz. Çünkü engelli göçmenler, engelli LGBT’ler, engelli kadınlar, engelli işçiler vardır. Sadece engellilik üzerine çalışma yürütmeyi savunan bencil

kişilikler bu durumu nereye koyacak? Muhtemelen dışlama yoluna gidecekler. Yani kendi normlarına sığmayan insanları dışladıklarında, kendilerini sınırladıkları alanda bile samimi olmadıkları ortaya çıkar. Çünkü başka farklılıkları yüzünden aynı yeti farklılığını paylaştığı insanı dışlayan, kendi mücadelesinde de ayrımcıdır. Mücadelesini ayrımcılık üzerine oturtanın başarısız olması kaçınılmazdır. Ayrıca bu nasıl bir bencillik ve kurnazlıktır ki “Ben başkalarını ötekileştireyim ama başkası beni ötekileştirmesin” diyebiliyorsun? Eşitsiz bir sistemde tam bir eşitlikten söz etmek yalan söylemek olur. Eşitsizliği biraz olsun giderebilmenin, en azından farklı ötekileştirilenlerin mücadelesinin ortaklaşması için kendi kafamızdaki kalıpları kırmak gerekiyor. Bu bağlamda, derneğimizin LAMBDA İstanbul ve Engelli Kadın Derneği ile kesişim noktalarımız üzerinden düzenlediği seminer çok kıymetli. Merhaba Spektrum ile attığımız adıma başka adımların da katılması demek. Adımlarımız büyüyecek, yeni yollara taşacak belki. Önce birbirimizi ötekileştirmemeyi öğrenecek, sonra da eşit, erişilebilir bir yaşam için daha güçlü yol alacağız. 2022 yılının böyle mütevazı ama anlamlı bir adımla başlaması bana umut oldu. Ya size?

Bütün Sağlamcıların Canı Cehenneme

Meral Sözen

meralsozen1@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

Bugüne kadar çok büyük bir olay olmadıkça hiçbir körü hedef almadım. Dilencilik yapanlar, sokaklarda acıklı şarkılar söyleyenler, dergi satanlar da dahil. Onu da öyle davranmaya iten koşullarla derdim oldu hep. Hala da böyle düşünüyorum.

Buradan tarihe not düşmek isterim ki etrafımız soluğumuzu kesmeye çalışan körlerle çevrili. Yalnızca bir avuç insan, sesimizi yükseltmeye çalışıyoruz. Öğretmenler, doktorlar, akademisyenler, hukukçular, tırı vırı aydınlar yetmiyormuş gibi bir de peygamber gibi körlerimiz var.

“Sağlamcı değilim ama körlüğün eksiklik olduğunu kabul edelim” diyor. “İrkçı değilim ama ülkemde mülteci istemiyorum” demekten bir farkı yok gibi duruyor fakat çok daha tiksinti uyandıran bir şey var ki o da bunu söyleyenin ayrımcılığa uğrayan kişi olması.

Bana, “sağlıklı öfke” diye bir şeyden bahsediyorlar. Ne güzel ifade değil mi? Öfkeniz bile sağlıklı olacak. Sınırını, şiddetini, yerini bilecek. Senin toplumun hiçbir normuyla sorunun olmayacak, sonra da “Sağlamcı değilim” diyeceksin. Hiçbir ezilen grupta dayanışmayacaksın ama herkes senin haklarını savunacak. Bütün standartları karşılamak, makbul vatandaş olmak için canını dışına takacaksın ve “Körlük eksiklik değil, farklılıktır” diyeceksin, öyle mi?

“Erişilebilirlik temel bir haktır” diyeceksin ama her gün her yerde en temel hakların gasp edilirken hiç öfkelenmeyeceksin ha? Sözde erdem ve bilinç kumkuması körlere sesleniyorum: Sizin canınız yanmıyor, siz eşitliğin hakkınız olduğuna inanmıyorsunuz. Sadece bu söylemlerle yolunuzu bulmaya çalışıyorsunuz.

Çok uyanıksınız, çok süpersiniz, heykeli dikilecek insanlarsınız. Şimdi alın şu elli lirayı da bir eksiğinizi giderirsiniz.

Danimarkalı Kız

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

“Bu ay hangi filmi yazabilirim?” diye düşünürken 3 Ocak 2022 tarihinde Engelsiz Erişim Derneği ev sahipliğinde EEEH Dergi ve Düşün Sorgula Üret Kolektifi işbirliğiyle gerçekleştirdiğimiz ve Engelli Kadın Derneği ile LAMBDA İstanbul Derneği'nin de katıldığı seminer sonrası kararımı verdim. Bunda yazarlarımızdan Meral Sözen'in daha önce yayımlanmış yazısının da etkili olduğunu söylemeliyim. Evet, Meral aylar önce yine aynı adla, aynı filmi konu alan bir yazı kaleme almıştı bu sayfalarda. Benim filmi ele alış nedenim ise bildiğiniz sebeple. Zaten Meral yazısında ötekileştirilenlerin hissettiklerini ve onlara hissettirilenleri öyle güzel irdelemiş ki bana diyebilecek bir şey kalmamış. Yazıya kısa yoldan buradan ulaşabilirsiniz:

[Meral Sözen - Danimarkalı Kız](#)

Semineri dinlerken aslında farklılıkları bambaşka noktalarda olsa da farklıların farklılıklarına bakılmadan aynı biçimde ne kadar ötekileştirildiklerini hayretle gördüm. Sonra düşündüm: Bütün ötekileştirilenler bir araya gelebilseler onları ötekileyenler öteki kalırlar. Ne güzel olur o zaman. Eeeee! İntikam soğuk yenen bir yemekmiş. Öyle diyorlar. Ben diyenlerin yalancısıyım.

Bu ay inceleyeceğim yapım ötekileştirilen başka bir grubu ele alan bir film. Filmin adı, Danimarkalı Kız. Orijinal adı, The Danish Girl. Yönetmenliğini Tom Hooper'in yaptığı filmin senaristleri; Lucinda Coxon, David Ebershoff. Biyografi, dram türünde nitelendirilen film ABD, İngiltere ve Belçika ortak yapımı. 2016 yılında gösterime girmiş. Filmde Oscar'lı oyuncu Eddie Redmayne, Alicia Vikander, Ben Whishaw, Sebastian Koch, Amber Heard ve Matthias Schoenaerts gibi oyuncular rol alıyor. İMDB'de 7.1 puan alan film, Beyaz Perde'de site puanı olarak 3.0; üye puanlamasında 3.6; basın puanlamasında ise 3.3 olarak gösteriliyor. Filme dair şu

şekilde bir bilgilendirme veriliyor. "David Ebershoff'un 2000 yılında çıkardığı filmin orijinal adıyla aynı adlı romandan uyarlanan filmde, Danimarkalı ressam Einar Wegener'in gerçek yaşam öyküsü anlatılıyor. Ünlü bir ressam olan Einar Wegener, bir erkek olarak dünyaya gelmiştir. Kendisi gibi bir ressam olan Gerda ile evlidir. Bir gün portreler çizen Gerda'ya gelmeyen modeli yerine kadın çorapları ve terliği ile poz verir. Sonrasında, çocukluğundan beri içinde bastırıldığı kadın kimliği su yüzüne çıkar. Aslında kendisini kadın olarak hissettiğini daha açık fark eder. O artık Lili Elbe'dir ve bu şekilde hayatına devam etmekte kararlıdır. Bu süreç tarihin ilk cinsiyet değiştirme operasyonuna değin sürer.

Filme dair okuduğum eleştirilerin çoğunda radikal bir konuyu ele alması, müzikleri, kostümleri ve manzara görüntülerinden övgüyle söz edilmiş. Ancak Meral'in de yazısında bahsettiği gibi fazla dram yüklenmesi ve romantizmin abartılması eleştirilmiştir. Belki de romantik eğilimli biri olduğumdan bu bana batmadı. Fakat müzikleri ve betimlemeleriyle sindirdiğim manzaraları ben de çok etkileyici bulduğumu söylemeliyim.

Eleştirilerde gördüğüm birkaç notu buraya sizin için alacağım. Ancak her zamanki gibi okuduğum yazıların birçoğunun bağlantısını aşağıya yapıştıracam. Dileyenler bir göz atabilirler. Öncelikle Hürriyet'ten Uğur Vardan'ın yazdığına göre Einar ya da Lili'nin gerçek hikayesi birçok ayrıntısı itibariyle filmdekinden farklıymış. Merak edenler kitabını edinip doğrusunu okuyabilirler. İkinci olarak Beyaz Perde eleştirmeni Murat Özer'in yazısının son paragrafını kayda değer buldum ve buraya almak istedim. Şöyle yazıyor Özer: "Ezcümle, "Danimarkalı Kız"ı meselesine yaklaşımıyla değilse de onu su yüzüne çıkarma iştahıyla sevdiğimizi söyleyebiliriz. Trans bireylerin hislerine tercüman olup olmadığını bilemiyoruz, umuyoruz ki bir nebze olsun başarmıştır bunu. 'Trajedi' gerçekten görünür kılındığında toplum tarafından da algılanabilir bir 'acı'ya dönüşür zira. Öbür türlü, bir nefes alıp vermek kadar kısa süreli bir etki yaratacaktır..."

Gelelim benim bu yazıyı asıl kaleme alma sebebime yani betimleme değerlendirmesine. Tabii her zamanki gibi önce betimleme emekçilerini sayarak işe başlayalım.

Aynur Çelebi'nin kaleme aldığı betimleme metnini İlker Uykul seslendirmiş. Filmin sağır ve işitme engelliler için eş erişimi de bulunuyor. Bu kapsamda altyazı metni Hatice Başpınar tarafından hazırlanmış. İşaret dili çevirmenliğini ise Berrak Fırat yapmış. Teknik yapımda yine

Yeni Gökdelen Tercüme ile Dağ Prodüksiyon isimlerini görüyoruz. Ses montaj bilgisi verilmemiş bu filmin açıklamalarında GETEM'de. Son kontrollerde de Zerrin Yılmaz Çınar var yalnızca. Oysa genelde üç isim olur. Bunlardan biri de altyazı ve işaret dili kontrolü yapar diye biliyorum. Bu konuda da bir isim yok ilginç bir şekilde.

Öncelikle film çok fazla repliğin ve bir o kadar da görselin olduğu bir film anladığım kadarıyla. Büyük ölçüde bilmek istediklerini karşılayan bir betimlemeye sahip. Değişen zamanlar, mekanlar anında veriliyor. Mekan ve manzara betimlemeleri çok güzel yapılmış. Duygu durum halleri ve mimikler de çok başarılı betimlenmiş. Bu konuda yapabileceğim tek eleştiri, SEBEDER'de alışkın olmadığımız şekilde öznel ifadelerin daha çok olması. Doğrusunu isterseniz öznel ifadeleri bir nebze seven biri olarak beni rahatsız etmedi aslında. Ancak pek alışkın olmadığımızdan garipsedim yalnızca. Bundan başka İlker Uykul'ın sesi, filme çok yakışmış bence ve çok güzel seslendirmiş betimlemeyi.

Yukarıda dediğim gibi betimlemeyi genel anlamda çok başarılı buldum. Ancak anlam veremediğim ve kabullenemediğim bir nokta var ki detaylara geçmeden vurgulamak isterim. Film, olayın geçtiği yıl ve ortam göz önüne alındığında çok fazla kostüm detayı içeriyor. Özellikle trans bir birey konu ediliyor. Bu bakımdan da kıyafetler ayrıca önem kazanıyor. Aslında kahramanın eşi Gerda'nın giydikleri genel anlamda betimleniyor. Einar'ın erkek kıyafetleri de genelde tanımlanıyor. Oysa kadın giysileri giydiğinde, sadece makyaj yapıp yapmadığı ve saç perüğü bilgileri veriliyor. Kıyafetle ilgili yalnızca cinsiyet değiştirme ameliyatına gittiği zamanki elbisesi betimlenmiş. Bu bana çok ilginç geldi. Mesela Lili kılığında Sanatçılar Balosu'na gittiğindeki kostümü bence betimlenmeliydi. Oysa buna dair verilen tek detay, balonun ilerleyen dakikalarında bir aralık elbisesinin çok tüllü olduğu ve belinde saten kuşak bulunduğu söyleniyor.

Bundan başka sahne sahne betimlemeyi mercek altına aldım sizler için. Fark ettiklerim şöyle:

Filmde oyuncuların görüldüğü ilk sahnede, "kahverengi gözlü, küçük yüzlü, yirmilerinde bir kadın" şeklinde betimleme verilir. Ardından sonradan anlaşıldığına göre filmin başkarakterlerinden biri ile başka bir kadın konuşuyordur. Doğal olarak önce başrol oyuncusu kadın olduğu sanılıyor betimlemede tanımlananın. Birkaç saniye sonra başka bir kadının kısacık

repliği duyuluyor ve betimleme, "İnce yüzlü kadın sadece gülümsemekle yetindi" diyor. İki kadından hangisinin esas kadın olduğu bir an karışıyor. Dikkat edilince aslında ince yüzlü kadının başkarakter olduğu sonucuna vardım ben. Hani "İlk göründüklerinde hiç değilse başrol oyuncularının kim olduğu keşke söylense" diyoruz ya. Bu gibi sahnelerde daha bir önem kazanıyor bu gereklilik bence. Gerçi yabancı oyuncuları tanımayan biri olarak bu ben ve benim gibiler için ne ifade eder o da ayrı bir handikap.

Balodan sonra Einar evlerinin çizim odasındadır. Gerda gelir ve kapıda durur. Bu durum betimlemede şöyle tanımlanmaktadır: "Gerda, çıplak ayaklarla tahta zemine bakarak antrede durdu. Arkası dönük Einar'e bakıyor." Bence burada "ilk sözcük "bakarak" değil, "basarak" olmalıydı.

İlerleyen sahnede Gerda, Einar'e "Bir şey ister misin?" diye soruyor. Einar, "Ben iyiyim" diye cevap veriyor. Betimleme devreye giriyor ve "Başını eğmiş sıkıntılı görüldüğü için dedi" şeklinde açıklandı. Bence bu betimleme şöyle olmalıydı: "Einar, başını eğmiş sıkıntılı görünüyor."

Einar'in çocukluk arkadaşı Hans ile ilk karşılaşmasından sonra, ki Lili kılığındadır, yatak odasında Gerda'ya "Bi gecelik ödünç alabilir miyim?" der. Ondan sonra ödünç istediği şeyin ne olduğuna dair bir betimleme yapılmamış. Oysa filmin niteliği göz önüne alındığında önemli bir ayrıntı bu. Üstelik montajlanacak yer de var.

Şimdi SEBEDER'in betimlemelerinde benim daha önce hiç görmediğim bir zaman kipi karmaşasından söz edeceğim sizlere. Bir an başka kuruluşlarca yapılan betimlemeleri anımsattı. Ürktüm. Bunlardan ilki filmin başlarında şu şekilde: "Ressam adam, siyah palto ve fötr şapka ile yolda yürüdü." "Yürüdü" değil, "yürüyor."

Diğer bir örnek sahne ise Einar cinsiyet değiştirme ameliyatı için yolculanırken betimleme sahneyi şöyle anlatıyor: "Tren istasyonu kalabalık. Gerda, erkek giyimli Einar'in koluna girmiş. Tasmaından tuttuğu Hvappe'yla yanlarında. Hans da gelmiş uğurlamaya. Einar'in bavulunu o taşıyordu." Aynı şekilde "taşıyordu" değil, "taşıyor." Çünkü biz izleyici olarak tanık oluyoruz ekrandakilere, tıpkı gören bir seyirci gibi.

Güzel olan bir şey de Einar cinsiyet değiştirdikten sonra sahnede görüldüğü her an betimlemede Lili olarak tanımlanıyor. Zaten böyle olmalı. Çünkü o artık Einar değil, Lili'dir.

İkinci ameliyat öncesi doktor ve Lili konuşurken betimleme şöyle anlatıyor: "Warnekros, utangaçça gülümseyen Lili'nin elini öptü, devam ediyor." Burada "devam ediyor"dan kasıt ne? Muhtemelen "konuşmaya" demek istiyor. Eğer öyleyse hemen birkaç saniye sonra Warnekros'un sesini ve konuşmasını duyuyoruz zaten. Söylemeye ne gerek var? Bir an öpmeye devam ediyor gibi anlaşılıyor bir yandan da. Ancak öyle olmadığı hemen sonra gelen konuşmadan anlaşılıyor. Gereksiz bir ifade olmuş yani.

Bundan başka yabancı dillerde olan konuşmalı yerlerde altyazının olmadığı belirtilmesi güzel olmuş.

Lili'nin ölümünden sonra Gerda ve Hans'ın Vayla'ya, doğru yazılışını bulamadım, arabayla gittikleri sahnenin betimlemesi çok güzel akarken bir anda "Yağmurlu günde arabayı Hans kullanmış" diye bir cümle duyuyoruz. O da ne? "kullanıyor" olması gerekmez mi? Yani zaman karmaşasına başka bir örnek daha anlayacağınız.

Jenerik okunması sonrası müzik uzun süre devam ediyor. Bu sürede de ekranda akan bir şey olup olmadığını çok merak ettim. İndirdiğim dosya GETEM'den alınan mp3 değil de bir video dosyası olsaydı, muhakkak bir görene gösterirdim. Ancak betimleme bu sırada da devam etseydi, buna gerek olmaksızın bilebilirdim. Jenerik bölümüne dair bir eleştirim de betimleme seslendirmeninin orada söylenmemiş olması. Bu arada dikkat etmedim, ses montajcısı sanırım orada da belirtilmemiştir.

Aslında ben son sözü yukarıda daha başlangıçta söyledim sanıyorum. O halde şöyle özetle sloganlaştırayım: Bütün ötekiler buraya....

[Hürriyet - Uğur Vardan eleştirisi için tıklayınız.](#)

[Beyaz Perde Sitesi eleştiri yazısı için tıklayınız](#)

[Beyaz Perde'nin sunduğu basın bağlantılarına ulaşmak için bakınız.](#)

Ne Çektin Be Gözlük!

Nurşen Korkmaz

nsunarkorkmaz@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

Geçtiğimiz günlerden birinde çoğunluğu kör olan bir arkadaş grubuyla minik bir kutlama için toplandık. Gruptaki evli çiftlerin en az bir çocuğu vardı ve yanlarında getirmişlerdi çocuklarını. Çocuklar kendilerine ayrılan masada güle eğlene keyifli vakit geçirirken, biz de uzun zaman sonra görüşmüş olmanın coşkusuyla koyu bir sohbe dalmıştık. Derken kendisi de az gören bir arkadaşımız, kör olan diğer arkadaşımıza, “Aaa senin kızın neden gözlük takıyor?” diye büyük bir merakla sordu. “Doktora muayene için götürdük, takmasını önerdi” diye cevaplandırdı gayet sakin bir ses tonuyla çocuğun annesi. “Ama ben birkaç yıl önce görmüştüm, takmıyordu o zaman. Şimdi niye takıyor ki? Yani ben hatırlıyorum, gözlüğü yoktu o zaman” diyerek sorusunun kapsamını biraz daha genişletti meraklı arkadaş. “Olur mu, o zaman da takıyordu gözlük. Sen yanlış hatırlıyorsun” diye bu yeni soruyu da nazikçe cevaplandırdı çocuğun annesi. Bu karşılıklı konuşmayı izleyen ben, az kalsın “Gözlük neden takılırsa, o sebeple takıyordur. Bu kadar merak niye ve sana ne?” diyecektim ancak susmayı tercih ettim. Annesi oradayken, benim müdahalede bulunmam doğru olmaz diye düşündüm.

Sevgili okurlar, sizce gözlüğün neden takıldığını bilmiyor olabilir mi bu arkadaş? Yoksa verilen cevap mı tatmin etmedi? Acaba asıl duymak istediği şey, “Ben körüm, çocuğum da bu durumdan etkilendi. Genetik bir durum söz konusu. Benim hastalığım çocuğuma geçmiş olabilir” demesini mi bekliyordu? Ya da “Bak sen körsün ya, çocuğunda da görme bozukluğu var” imasında mı bulunmak istedi? Bu davranışla biz kör anneler çok sık karşılaşırız ancak bu olayda konuya vurgu yapan kişinin kendisinin de az gören olması manidar. Toplum sağlamcı bakış açısıyla körleri, az görenleri, tekerlekli sandalye kullananları, sağlırları ve daha pek çok yeti farklılığı olanları “normal” kalıbına sıkıştırılmaya çalışarak ayrıştırıyor. Toplumun bu bakış açısından nasibini alan az gören arkadaş da kendisine yapılanı, kendisi gibi yeti farkı olan birine yaparak gözlük gibi sıradan bir eşyayı kullanma halini “anormal” görüyor. Oysa oradaki çocukların tümü sadece birer çocuk. Gözlük takarıyla, sarışın olanıyla, esmer olanıyla, farklı yaş

özellikleriyle, farklı cinsel kimlikleriyle sadece çocuk ve keyifli zaman geçiriyorlar. Hiçbir çocuğun aklına gelmiyor diğerinin farklılığı. Hiçbirini de ilgilendirmiyor. Ne oldu şimdi? Çocuğun gözlük takmaya ihtiyacı olduğunu öğrendi de ne oldu? Başı göğe mi erdi? Sorulmadan da bilinecek bir şey değil mi bu?

Yukarıda da bahsettiğim gibi biz kör anneler, hamilelik sürecinden itibaren çok karşılaşıyoruz çocuğumuzun kör olup olmadığını merak eden tiplerle. Sanki bu bizi değil, kendilerini ilgilendiren bir durummuş gibi her fırsatta sorarlar. Sormakla kalmaz, kör çocuğu doğurup doğurmayacağımıza bile bizim yerimize karar vermeye kadar ilerletirler müdahalelerini. Toplumdaki tüm kör bireylerin ebeveynleri körmüş gibi gelir belki de onlara. Dünyadaki tüm kör çocukları, kör anneler doğuruyor mu sanıyorlar acaba? Oysa benimki dâhil pek çok arkadaşımın ailesinde kör kimsenin bulunmadığını biliyorum. Çocuğumuz doğduğunda ilk sorulan soru, “Bebeğin gözünde bir şey var mı? olur. Bir şeyden kasıt, kör olup olmadığıdır. Kör olmayan anneye bebeğinin adını ne koydukları, kaç kilo doğduğu, cinsiyeti falan sorulurken, bizim için bu sorular hep arka plandadır. “Aman dikkat et, kontrollerini ihmal etme, en son ne zaman götürdün doktora?” gibi kendilerini ilgilendirmeyen sorularla özel hayatımıza burunlarını sokarlar. Çünkü kendileri bizim gibi kusurlu ve eksik bireyler değildir. Görüyor olmaları, onları bizden üstün kılar. “Toplumun biz körlerden arındırmak gerekir ve bu nedenle de yeni körler doğmamalıdır. Doğsa da hemen tedavi edilmelidir.” Bu baskıya maruz kalan kimi körler ise kendi çocuğu kör olmadığı ya da gözlük takmadığı için onu kör ve az gören çocuklardan üstün görür.

Bu tür davranışları gören birinin yapması sağlamlılık, kör birinin yapması kanıksanmış sağlamlılıktır. Gözlük bir araçtır ve toplumda kullanımı yaygındır. Yaşamın olağan akışında, birisine, “Neden gözlük takıyorsun?” diye sormak kimsenin aklına gelmez. Çünkü gözlük sıradanlaşmış bir araçtır. Konu az görenler ya da kör bir yakını olan birisi olduğunda, bu sıradan eşya bir sağlamlılık ve baskı aracına dönüşebilir. Sürekli “Niye gözlük takıyorsun?” sorusuyla ya da “Gözlük taksan faydası olur” çokbilmişliğine maruz kalınır. Gözlük de baston da onları kullananlar da rahat bırakılsa sorun olmayacak. Çoğunluğun rutini norm kabul edilmese, farklılıklar ötekileştirilmeyecek. Sözün özü dostlar, gözlükleri ve sahiplerini rahat bırakın.

Mobbing

Sevgi Mart Göcen

sevgi.mart@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

Merhaba dostlar. Bu ay biraz mesleki dertlerimizden bahsetmek istedim sizlere. Öyle para kazanmak, adliyelerin durumu vesaire değil, onlar tüm meslektaşlarımızın hatta Türkiye’de yaşayan tüm insanların ortak dertleri.

Benim anlatmak istediğim, her yerde bir gölge gibi bizi takip eden ayrımcılığın, toplumun oluşturduğu “normal” kalıbının cübbenizin eteklerinden yakalaması. Dergide yazmaya başladığım ilk dönemlerde, “Bir kör olarak adliye koridorlarında itibar kazanmanın yolu, cübbenizle gezmek” demiş ve “Ye Cübbem Ye” başlığıyla bir yazı yazmıştım. Ama bazen öyle anlar oluyor ki cübbecik de çaresiz kalıyor size uygulanan mobbing karşısında.

Her şeyden önce, kör bir avukatsanız; bir müvekkil görüşmesinde, kalıp yargıların attığı ilk şutu karşılamak ve önyargıları yıkmak zorundasınız. Müvekkiliniz bir tanıdığınızın referansıyla geliyorsa, o şut biraz yumuşak gelir. Ama tesadüfen, büronun önünden geçerken tabelayı okumuş da içeri girmişse, kalede sağlam durmalısınız. Bir kere dilekçeyi nasıl yazacağınız, adliyeye nasıl gideceğiniz, duruşmaya nasıl gireceğiniz, dosyaya sunulan belgeyi nasıl okuyacağınız, hakimin karşısında nasıl konuşacağınız, hatta duruşma salonunda doğru yerde durmayı bilip bilmediğiniz bile gelen müvekkil için merak konusudur. Gören hiçbir avukata “Bu konuda yeterince bilgin var mı? Dilekçeyi nasıl hazırlayacaksın?” diye sorulmaz. Ama sizin bilgisayar bilip bilmediğiniz, adliyeye nasıl gidip geleceğiniz, duruşma salonunu nasıl bulacağınız, vekalet görüşmelerinde fütursuzca sorgulanır.

Bir şekilde vekaleti aldınız ve davanızı açtınız. İlk duruşmaya gidirsiniz, yanınızda müvekkiliniz, kürsüden seslenir hakim, mübaşire; “Avukat Hanım/Bey’i sandalyeye oturt.” Yardım istemediğinizi, kendinizin geçeceği yeri bildiğinizi söylersiniz; mübaşir, hakim talimatını uygulamaya kararlı, tutar kolunuzdan sürükler sizi. Daha ne olduğunu anlamadan, omuzlarınızdan bastırıp oturtur sandalyeye. Peki müvekkilinizin gözündeki itibarınız nereye oturdu dersiniz?

Bir kuruma avukat olarak atandınız. Bir heyecanla ilk iş gününüze başladınız. Müdürünüze bir bilgisayara ve ekran okuyucu programa, ayrıca bir tarayıcıya ihtiyacınız olduğunu ve bunların elinizin altında olması halinde işinizi tam olarak yapabileceğinizi anlatırsınız. Müdürünüz “Avukat Hanım/Bey, dur bakalım. Sen şimdilik bir gidip gele dur da onları ayarlarız” deyip odasından gönderir sizi. Sonra günlerce, bazen aylarca gider gelir, kapısını aşındırır, belki defalarca yazışmalar yapar, sonra da işyerindeki en kötü bilgisayarın masanıza konulmasını ancak sağlayabilirsiniz. Bu arada meslektaşlarınız ve iş arkadaşlarınızın gözündeki itibarınızı masanın neresine koyacaksınız?

Adliyede bir işiniz vardır. Yanınızda müvekkilinizle mahkeme kalemine girersiniz. Kalem memuru, “Onu şuraya oturt.” Siz, “Yok, oturmama gerek yok. Bizim bir evrak...” kalem memuru sözünüzü kesip “Sen bir otur şuraya da gel gel gel, hah tam arkanda sandalye var, otur.” Müvekkilinize dönüp “Ya siz de hiç yardımcı olmuyorsunuz.” Tekrar size dönüp “Hah şimdi söyle senin ne vardı. Ya sen gelmeseydin, katibi gönderseydin. UYAP’tan al diyeceğim ama senin için zor olur değil mi? Kimi bulacaksın UYAP’a bakmak için?” İsteddiğiniz belgenin çıktısını yanınızdaki müvekkilinize verip “Ben verdim yanındakine, hadi şimdi güle güle.” Meslek onurunuzu nereye koyacaksınız?

CMK görevi geldi ve karakola gittiniz. İçeride şüpheli var ve dosyayı okuyup bilgi almanız, ona göre içerideki şüpheliye yardım etmeniz gerekiyor. Siz, telefonunuz ya da bilgisayarınızla dosyada mevcut ve okumanıza izin verilen belgeleri okuyup anlamaya çalışırken,

içeriden “Hadi bakalım, işin var. Yemeseydin bu haltı. Baro sana kör bir avukat göndermiş, uğraş dur şimdi ona derdini anlatacaksın da seni savunacak diye.” Sözlerini duyunca, şüphelinin kaybettiğiniz güvenini nerede bulacaksınız?

Büronuzda oturuyorsunuz ve kapınız çalınıyor. Gelenleri içeri alıp “Buyurun” dediğinizde, şöyle bir etrafa bakıp “Avukat Hanım/Bey’e bakmıştık” diyenlere, “Ben avukatım” dediğinizde, önce yüzlerindeki şaşkınlık ifadesi, ardından “Biz vazgeçtik. Yanlış geldik herhalde” deyip çıkıp gittiklerinde, yaşadığınız şaşkınlık ve öfke hangi ofise sığar?

İşte bizim meslekte bir yandan mesleğin olağan sorunlarıyla boğuşurken, bir yandan da toplumun öğrenilmiş kalıpları, normallik dayatmaları, duvar gibi önyargıları çıkar karşınıza. Siz tüm bunları aşip yolunuzda ilerlerken, kimi zaman yıpranır, her şeyden vazgeçersiniz. Kimi zaman ise hırslanır, güçlenir, bilenirsiniz. Ben ikinci kulvarda yürümeyi tercih ediyor ve yukarıda sözünü ettiğim muamelelerle her karşılaştığımda daha çok bileniyorum. Bu dünyanın düzeninin yanlış olduğunu, “normal” diye bir şeyin olmadığını, önyargı duvarını yıkıp kalıp yargıları parçalamanın tam zamanı olduğunu haykırmak için. Son insana bunu anlatana, önyargılarını yıkıp eşitliği beynine kazıyana kadar da durmayacağım.

Avukat Olmayı Mı Düşünüyorsunuz?

Reşat Göcen

resatgocen@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

Merhaba değerli okurlar, 2022 yılının ilk konuk yazarı olarak içtenlikle selamlıyorum hepinizi. Önümüze adeta beyaz bir sayfa gibi açılmış olan yeni yılın beklentilerimizi gerçekleştirdiğimiz, hepimiz için daha özgür, daha yaşanabilir, hukukun üstün olduğu, farklılıklarımızdan kaynaklanan eşitsizliklerin giderildiği güzel bir yıl olmasını diliyorum.

Ülkemizde mevcut tüm zorluk ve sıkıntılara rağmen mesleğini severek icra etmeye çalışan 20 yıllık bir avukat olarak hem mesleğimden hem de mesleği yapmak isteyen okurlarımız için yaşadığım deneyimler ışığında tavsiyelerde bulunmak istedim.

Tarihin ilk çağlarından beri varlığını sürdüren, ana omurgasını başta otorite olmak üzere her alanda ihlal edilen insan haklarının savunulması olarak tanımlayabiliriz avukatlık mesleğini. Hem ifa edilen görevin zorluğu ve kutsallığı hem de mesleğin icrası için bilginin zekice ve dirayetle kullanılmasının gerekliliği, avukatlık mesleğini hem meşakkatli hem de herkesçe imrenilen gözde bir meslek haline getirmiştir. Bu kutsal görev; doğduğu andan itibaren ayrımcılık, eşitsizlik, yok sayılma ve ötekileştirme gibi birçok haksızlıkla mücadele etmek zorunda kalan engelli bireyler için de her daim cazibesini sürdürmüştür. İyi bir eğitim ve akademik birikim gerektiren avukatlık mesleği, ülkemizde son dönemde haddinden fazla açılan akademisyenden yoksun hukuk fakülteleri nedeniyle niteliğini ve itibarını kaybetmektedir. Yargının karşı karşıya kaldığı bağımsızlık sorunu, genel ve objektif olarak uygulanması gereken hukuk kurallarının siyasi baskılarla üstünlüğünü her geçen gün yitirmesi, bu durumu perçinlemektedir. Tüm bu koşullara rağmen avukatlık mesleğini icra etmek isteyen genç okurlara tavsiyelerim olacak.

Yukarıda da ifade ettiğim gibi hukuk eğitiminin iyi ve nitelikli bir fakültede ve gerçek akademisyenlerden alınması çok önemli. Böylece, gerçekten hukuk nosyonu kazanabilecek ve olaylara gerçek bir hukukçu gözüyle bakabileceksiniz.

Eğitiminizi tam ve verimli biçimde alabilmek için teknolojik gelişmeleri çok iyi takip etmeniz gerekmektedir. Biz körler için günümüzde teknolojinin geldiği nokta dikkate alındığında, bilgiye ulaşmak artık çok daha kolaylaşmıştır. Bu bağlamda, özellikle çok iyi bilgisayar kullanmanız, akıllı telefonlarınızda erişilebilirliği sağlayacak uygulamaların bulunması ve bunların kullanımına hakim olmanız çok büyük önem taşımaktadır. Özellikle kitap okumak için ki bir hukukçunun en çok yapması gereken şeydir, kullanmanız gereken uygulamalar mutlak surette bilgisayarınızda ve telefonunuzda bulunmalıdır.

Hukuk eğitiminiz sırasında, başta sosyoloji ve felsefe olmak üzere hemen her alanda farklı okumalar yapmalı ve bakış açınızı genişletmelisiniz. Bir hukukçunun içinde yaşadığı ve mesleğini yapacağı toplumu, inançlarını, değer yargılarını, örf-adetlerini çok iyi bilmesi ve tanımlaması gerekmektedir. Ayrıca bu kadar çok hukuk fakültesi ve yeni mezun hukukçu varken, yapacağınız okumalar sizi bir adım daha öne geçirecektir.

Mutlaka en az bir yabancı dili çok iyi derecede bilmeniz gerekmektedir. İngilizce başta olmak üzere öğrenebiliyorsanız, birden çok yabancı dile hakim olun. Böylece, bir adım daha öne geçmiş olursunuz.

Braille Alfabesini bilmeli ve mutlaka hayatınızda yer vermelisiniz. Her ne kadar resmi yazışmalarda vesaire kullanamayacak olsanız da ders notlarınızın Braille olarak elinizin altında bulunması ya da ileride büronuzda çalışırken Braille notlar alıp dosyalarınıza iliştiirmeniz işinizi kolaylaştıracaktır.

Bağımsız hareketiniz yoksa, üniversite yıllarınızda bunu mutlaka geliştirmelisiniz. Bir hukukçunun en önem vermesi gereken alanlardan birisi de bağımsızlığıdır. İstedığınız zaman, dilediğiniz yere yalnız başınıza gidiyor olmak, size çok büyük bir özgürlük sağlayacaktır.

Üniversite eğitiminizin en azından son iki yılını bir meslek üstadınızın bürosunda çalışarak geçirmeniz, size çok büyük artı değer katacaktır. Hem görev yapacağınız adliye çevresini tanımak hem diğer meslektaşlarınızla ilişkilerinizi geliştirmek hem de mesleğin detaylarını uygulamanın içinde öğrenmek için bu husus çok önemlidir.

Henüz eğitim aşamasında olan müstakbel meslektaşlarıma başarılar diliyor, bir sonraki yazımda bürosunu yeni açmış ya da açacak meslektaşlarıma öneriler sunmak üzere şimdilik hoşça kalın diyorum.

Editörün Önsözü.

Çeviren: Ali Çolak

ali.f.colak@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

Meşhur bir atasözü, dal nasıl eğilirse ağacın da öyle büyüyeceğini söyler. Bitkiler için doğru olan bu söz, insanlar için de geçerlidir. Şair Wordsworth bir sözünde, “Çocuk, adamın babasıdır” demişti. Demek istediği tabii ki büyürken başımıza gelenlerin, yetişkinlikteki davranışlarımızı ve inançlarımızı belirlediğidir. Üçüncü “Tanecik” kitabı büyük oranda bu hikayeyi anlatıyor. Bugünün kör çocuklarına kendileri hakkında neler öğretildiği ve dünün kör çocuklarının (bugünün yetişkinlerinin) neler yaşadığıdır. Biz Ulusal Körler Federasyonu üyelerinin her zaman söylediği körlüğün asıl problemi körlüğün kendisi değil, toplum içinde körlük hakkında yaygın olan yanlış anlayışlar ve algılar olduğudur. İlk iki “Tanecik” kitapları da bu konuyla ilgiliydi ama bu kitabın özellikle irdelediği, kör çocuklar ve onları gelecekte neler beklediğidir. Her gün hepimiz, farklı şekillerde ve derecelerde hayatımızın nihai şeklini belirleyecek dalı eğiyoruz.

Bu kitapta sizleri bazı kör çocuk ve yetişkinlerle tanıştırmaya çalıştım ve bunu daha derin bir şekilde yapmaya çalıştım. Hepsi tanıdığım insanlar: arkadaşlarım, eski öğrencilerim ve meslektaşlarım. Sizlerin de bu insanlarla tanışmak isteyeceğinizi düşünüyorum. Bu sayede körlerin ne tür insanlar olduğunu anlayabileceğimizi umut ediyorum. Büyük oranda sizin gibiyiz. Eğer bir sorunumuz varsa ağlıyoruz ama kör olduğumuz için değil. Ve eğer bir şey bizi eğlendirirse gülüyoruz ama yine kör olduğumuz için değil. Hayatlarımız sizlerinki kadar çeşitli, ilginç ya da can sıkıcı. Bunu belirleyen tek şey dalın nasıl eğildiği, ağacın nasıl büyüdüğü ve kişiye ne tür imkanlar sağlandığı. Bundan sonra kaç “Tanecik” kitabı basacağımızı bilmiyorum ama eğer bu kitaba gelen ilgi önceki iki kitaba olan ilgi gibi yoğun ve sıcak olursa, muhtemelen başkaları da gelecek. Şimdilik bu kitap, körlük hakkındaki olumsuz fikirleri değiştirmesi umuduyla geniş bir çevre içinde yayılacak. Ve biz her gün dalı eğmeye devam edeceğiz.

Ne Kadar Farklı Olurdu

Barbara Pierce

Çeviren: Ali Çolak

Ellili yıllarda, Barbara Pierce ergenlik çağında genç bir kadındı. O tarihte NFB'nin kör çocuk ebeveynleri bölümü gibi bir bölüm yoktu. Ebeveynler çocukları için yapabildiklerini yapıyorlardı ama çoğunlukla yaptıklarını kendi başlarına yapmak zorundaydılar. Kimsenin yardımı olmadığı için yaygın olumsuz görüşlerden kurtulmak kolay değildi ve bazen iyi niyetlere rağmen yapılan hatalar feci sonuçlar getiriyordu. Bu yazıda içtenlik ve sevgiyle Barbara Pierce, anne ve babasının yaptığı bir hatayı en ince ayrıntısına kadar anlatıyor.

Ben küçükken onları görsem de görmesem de konuştuğum insanlarla göz teması kurmam annem için çok önemliydi. Düzenli ve duruma uygun bir şekilde giyinmem konusunda ısrar ederdi. Büyürken, resimleri göremediğim için moda sayfalarına bakmak hiç ilgimi çekmezdi ama annem bana modanın, renklerin, giyinme tarzının ve görsel anlamda iyi bir etki yaratmanın önemini öğretti. Bütün bu değerleri annem bana bin farklı şekilde ilettiler. Hiçbir zaman uzun nutuklara girmedi ama bazen davranışlarım ya da kıyafetimde aksaklıklar olduğunda küçük dersler verirdi ki bu dersler ve benim üzerimdeki hayatım boyunca süren etkileri için ona minnettarım.

Fakat babam bana beyaz bastonu kullanmayı öğrenmeye başlayacağımı söylediğinde neler olduğunu da hatırlıyorum. 16 yaşındaydım ve birkaç yıldır gözlerim o kadar kötüydü ki o yaşta gayet normal olan bir yerlere kendi başına gitme sürecine hala girmemiştim. İlk tepkim meraklı bir heyecandı. Arkadaşlarım ehliyetlerini alıyorlardı ve ben de eş değerli ama özel olduğum ve geç geldiğim için daha değerli bir şeyi ediniyordum. Hepimizin doğal hakkı olan bağımsızlık için can atıyordum. Tüm ergenler gibi özgür olmak istiyordum ama o zamana kadar bu istek kendi başıma hiçbir yere gidemediğim için bastırılmıştı. Derslere başlamak için resmen bekleyemiyordum ama derslerim iki haftalığına ertelendi. Ve bu 14 gün içinde olan oldu.

Kimsenin hatası değildi. Annem ve babam hiç kendi kendine yetinen, körcül becerilerini geliştirmiş kör yetişkinlerle karşılaşmamıştı. Bildikleri tek şey, kör dilencilerin beyaz baston

kullandığıydı. Pittsburgh'ün sokaklarında acınası bir şekilde sürünür gibi gezen ve rastgele nesnelere ve insanlara bastonlarını sokan körleri görüyorlardı. Akıllı ve becerikli kızlarının böyle bir hareket yöntemine muhtaç kalması onlar için çok üzücü olurdu.

Bu düşünceleri hakkında bana bir şey söylediklerini hatırlamıyorum. Babam beni annemin baston konusunda mutlu olmadığı hakkında uyarıp onun yanında bastonumu mümkün olduğu kadar göz önünde bulundurmamamı söyledi. Ben bu şekilde neler öğrendiğim ve nerelere gittiğim hakkında heyecanlı bir şekilde konuşmayacağımızı öğrendim. Annem tarafından bir iş için bir yerlere gönderilmeyecektim. Baston yokmuş gibi yapacaktık. Sadece başka bir çare olmayınca bastonu kullanacaktım ama beni çok seven ailemin içinde her zaman başka bir çare vardı.

Bağımsız hareket öğretmenimle tanıştığımda, önümdeki zorluklardan korkardım ve beyaz baston fikrinden öğrenmiş durumdaydım. Beni kendi başıma bir yerlere gitmeye zorlayacaktı. İnsanlar bana bakacaktı. Kör olduğumu anlamayan öğrenciler artık anlayacaktı. Eğer o bastonu yutabilseydim, yutardım. Bastonu saklamakta uzman oldum. Bağımsız hareket alacağım günlerde okula varır varmaz bastonu dolabımda sakladım, emin olun ki ölsem bile o bastonla asla görünmek istemezdim. Ders günlerinde okula geri döndüğümde, odama kaçırana kadar beklemesi için bastonu kapıyla perdelerin arasına sakladım. Bağımsız hareket derslerimin okul saatini aştığı günlerde annemin başıma neler geldiğini düşünerek endişe duyduğunu hissederek acı çekerdim. Başkalarına bağımlı olmaya karşı edindiğim bu zaferler bir kazanç değildi benim için çünkü bedeli annemin hüznü oluyordu. Ve bu bedel bana çok yüksek görünüyordu. Ama en nihayetinde, çok şanslıydım. Aldığım bağımsız hareket dersleri çok iyiydi ve dersleri aldığım üç aydan sonra üniversiteye gidene kadar öğrendiğim becerileri kullanmasam da öğrendiklerimi kolayca hatırladım. Her şeyden öte, 12 yıl sonra Ulusal Körler Federasyonu'nu bulduğum için şanslıyım. Orada ilk defa baston, Braille ve körlük hakkında sağlıklı düşüncelerle karşılaştım. Gecikse de 14 yıl önce düşen bağımsızlık kıvılcımının ferahlığını yine tattım.

Artık bir ebeveyn olduğum için herkesin çocuklarını büyütürken hatalar yaptığını biliyorum. Genellikle annem ve babam doğru olanı yaptı. Hayatta başarılı olmak için bana sağlayabilecekleri tüm imkanları sağlamakta kararlıydılar. İçgüdüleri büyük derecede iyi ve tutumları çoğunlukla sağlıklıydı. Ama eğer Ulusal Körler Federasyonu'nu tanısalardı ne kadar farklı olurdu.

“Anadan Mı Yoksa Sonradan Mı?”

Dilek Başar Açlan

dilek.basar55@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

2022 yılından herkese merhabalar. Bu ayki yazımda geçenlerde yaşadığım bir olayı sizlerle paylaşmak istiyorum.

Arkadaşımla işyerinden çıkıp otobüse bindik. Koltuklarımıza oturup sohbet etmeye başladık. Oradan buradan konuşuyorduk. Yolculardan birisi arkadaşşıma ne zaman kör olduğumu sordu. Tabii yine muhatap biz değildik. Sorunun bana sorulması gerekirken yine yok sayılıp yanımdaki kişiye sorulmuş olması ilk defa yaşadığım bir olay değildi. Bu tür durumlarla her zaman karşılaştığımız için hiç tuhaf karşılamadım bu tavrını. Arkadaşım, kişiye soruyu bana sorması gerektiğini söylediye de boşuna ağzını yormuştu. Amca hiç umursamadan yine arkadaşşıma sordu. Bunun üzerine arkadaşşım da yolcuya: “Hayırdır amca, bu seni niye bu kadar ilgilendirdi?” dedi. Ben devreye girip neyi öğrenmek istediğini bana sorması gerektiğini söyledim. Merakını gidermek istedi ki galiba bu sefer bana sordu. “Anadan mı, sonradan mı?” dedi. Soruyu duyunca birden gülmeye başladım. “Doğuştan mı, sonradan mı?” diye sorarlardı bu soruyu hep. Öyle sorunca birden çok komik geldi bana. Ben de “Neyi soruyorsun?” dedim. Tabii ki ne sorduğunu biliyordum ama bana değil de arkadaşşıma sorduğu için özellikle bana sorsun diye anlamazlıktan geldim. Ne sormak istediğini merak ettiğim için “Sonradan” dedim. Bunu duyunca çok sevindi. “Anadan” deseymişim gözlerimin açılma şansı yokmuş. Birini tavsiye etti bana. Mutlaka gitmem gerektiğini söyledi. “Herkesin gözünü açıyor, dış devletten bile ona geliyorlar gözlerini açtırmak için.” “Doktor mu bu kişi?” dedim. “Evet” dedi. “Tamam” dese ydim adresini falan verecekti.

Benimle konuşması bitince, bu sefer karşısında oturan yolcuyla konuşmaya başladı. Bizleri cin bastığı için gözlerimiz sonradan kör oluyormuş. Doğrusu cin çarpmasıdır ama amca “cin bastığı” dediği için aynısını yazdım. Ben amcaya o tür batıl inançlara inanmadığımı söyledim ve neden kör olduğumu anlatmaya başladım. Alışkanlık olsa gerek yine nazik bir

şekilde anlatmaya çalıştım. Onun önerdiği kişiye gitseydim gözlerim açılacaktı. Böyle bir yöntemi istemediğimi kendisine uygun bir şekilde anlattım.

Oysaki arkadaşım çok öncesinde bunun o kişiyi neden bu kadar ilgilendirdiğini söylemişti. Orada ben daha hiç bir şey söylemeyebilirdim. Kişiyi muhatap almak zorunda değildim. Bu tür safsatalara inanmayın diye açıklama yapmak istedim. Bazen de bu soruları duymazlıktan gelmek daha iyi oluyor. Boş yere kendimi yormamış oluyorum. Arkadaşım o kadar şaşırıyor ki amcanın bana sorduğu soruya anlatamam. Bu tür sorularla her zaman karşılaştığımızı bilmiyormuş. “Bunlar en basiti. Sordukları o kadar saçma sapan soru var ki duysan çok şaşırırsın” dedim.

Bu tür soruları hemen hemen her yerde duyduğumuz için etkilendiğimi söyleyemeyeceğim. Beni soruların sorulması değil ama açıklama yapma kısmı çok yoruyor. Körlüğün bir eksiklik değil, yeti farklılığı olduğunu anlattığımızda, gerçekten ne demek istediğimizi anlayan çok az insana rastlayabiliyoruz. Geri kalan kişilerle sürekli tedavi kısmını konuşmak zorunda kalıyoruz. Bakalım ben gözlerimin tedavi edilmesini istiyor muyum? Onlara bunu söylediğimde de “Ben iyilik olsun diye söyledim” diyorlar. Sanki ben o kişiden böyle bir konuda iyilik yapmasını istemişim gibi söylediklerini reddedince bir de suçlu oluyoruz.

Ben bu soruya yeni yıldan birkaç gün önce maruz kaldım. Hiçbir şey değişmeyecek gibi görünüyor da umarım 2022 yılından itibaren artık bu sorularla ya da kişilerle karşılaşmayız. Biliyorum benimki bir hayal ama zaten biz dememiş miydik “Hayaller, yaklaşmakta olan gerçeklerin gölgeleridir.”

Hatice Betül Çelebi ile Röportaj

Canan Çam Yücel

canancam@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

Canan Çam Yücel: Merhaba Betül Hanım. Öncelikle bizimle röportaj yapmayı kabul ettiğiniz için çok teşekkür ederiz. Hem bizlerin hem de okuyucularımızın sizi daha iyi tanıyabilmesi için kısaca kendinizden bahseder misiniz?

Hatice Betül Çelebi: Merhaba. Ben de sizinle birlikte olmaktan mutluluk ve gurur duydum. Böyle bir buluşma beni çok heyecanlandırdı. O yüzden asıl ben teşekkür ediyorum davetiniz için.

1967 yılında İstanbul'da doğdum. On iki yaşında bir virüs nedeniyle Transvers Miyelit geçirdim. Belden aşağı yeti ve his kaybının tamamen kaybolması için beş dakikalık süre yeterli gelmişti. Bir yıl yatağa bağımlı geçen sıkıntılı günlerden sonra yavaş yavaş ve o günün koşullarında sınırlı olan tedavi yöntemleri ile oturmaya ve ayağa kalkmaya başladım. Tedaviler sonrasında iki bastonla yürüyebilecek düzeye geldim.

İlk, orta, lise ve üniversite öğrenimimi İzmir'de tamamladım.1988 yılında Ege Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun oldum.1989 yılında Diyarbakır'a yerleştim. Evliyim ve iki çocuğum var.

2015 yılında aktif siyasi yaşama katıldım. 2015-2018 yılları arasında Demokratik Engelliler Federasyonu'nda Eş Başkanlık yaptım. 2018 yılında Halkların Demokratik Partisi Engelliler Komisyonu üyesi olarak çalışmalara katıldım. 2020 yılından bu yana da Engelliler Komisyonu Eş Sözcüsü olarak katkı sağlamaya çalışıyorum.

Canan Çam Yücel: Bugün sizinle “Engellilere Yönelik Ayrımcı Tabirler Raporu” üzerine konuşmak istiyoruz. Bu raporu yazmaktaki temel amacınızdan ve rapor içeriğinden biraz bahseder misiniz?

Hatice Betül Çelebi: Sizlerin de takip ettiği gibi Mart 2021 yılında komisyon olarak engellilik sorunlarının tespitini ve çözüm önerilerini içeren bir manifesto çalışması yaptık. Bu çalışma bizim için mücadeledeki yol haritamızdır. Yıllardır sorunlar farklı STK'larca gündeme getiriliyordu. Lakin biz mücadelede yeterince yol alamamıştık. Zira mücadelenin politik ayağı eksik kalmıştı. Manifesto, engellilik mücadelesinde başlatılan politik mücadelenin ilk kıvılcımı oldu.

Manifestoda da belirttiğimiz gibi sorunlarımızın temel kaynağı, tıbbi modeli referans alan sağlamlılığın hakim ideoloji olarak sürdürülmesidir. Sağlamcı ideoloji; sosyoloji, psikoloji, din, edebiyat, sanat, kültür gibi farklı disiplinlerin ortaklaşması ile beslenirken, hali hazırda yürürlükte olan sosyal politikalar ile meşrulaştırılıyor.

Kitle iletişim araçları vasıtasıyla her daim harlanan popülist sunumlar ise yıllar içinde inşa edilmiş bu negatif engellilik kültürünü var etmektedir. Kültür, tıpkı beden gibi yaşayan canlı bir organizmadır. Kültürün canlılığını sağlayan nefes ise "Dil"dir.

Engellilik sorunlarını çözebilmemiz için öncelikle bizleri aciz, muhtaç, zavallı, anormal, hasta, bozuk, yük ve bazen de tehdit olarak gösteren bu negatif kültürü dönüştürmemiz gerekiyor. Zira engelli olmaya ilişkin tüm bu imgeleri oluşturan, içinde yaşadığımız toplumun kolektif zihni. Yani düşüncelerimiz. Düşünceler ve söz arasında ise simbiyotik bir bağ var. Söz, düşüncelerimizden yansıyor. Ve fakat söz de bir sihir gibi düşüncelerimizi inşa ediyor.

Bu çalışmadaki amacımız ve muradımız, var olan negatif engellilik kültürünü dönüştürmek için onu var eden en önemli etken olan "Söz"e toplumsal bir farkındalık kazandırmaktır.

Canan Çam Yücel: Kadın engellilerin hem engellilik hem de toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle çoklu bir ayrımcılığa maruz kalmaları konusunda neler söylemek istersiniz?

Hatice Betül Çelebi: "Engelli" kelimesi bazen çok görünür bazen de görünmez olmanızı sağlayan bir stigma. Bu görünmezlik özelliği, engelli bireylerin birçok kimliğini de örtüyor. Kadın, genç, çocuk, cinsel tercih, kimlik ve inançlardaki farklılıkların tümü bu genel etiketleme ile görünmez kınıyor.

Kadın olmak da bu farklılıklardan bir tanesidir. Engelli bir kadın olarak, başka kişilerce bir tanımlamaya maruz kaldığınızda saç renginiz, göz renginiz, mesleğiniz, cinsiyetiniz değil, engelliliğiniz ön plandadır.

Analitik erkek aklının, egemen olduğu, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en agresif eylemlerinin yaşandığı, toksik erkeğin şiddeti kendine hak saydığı ve ceza almadığı bir iklimde, engelli kadın olmak elbette çok daha fazla ayrımcılığa ve dışarıda bırakılmaya maruz kalmak demektir.

Böyle toplumlarda, toplumun kadına yüklediği aile içindeki normları yerine getiremeyen hasarlı bedene sahip eksik ve aciz olandır, engelli kadın.

Hem engelli hem de kadın olmalarından dolayı çifte ayrımcılığa maruz bırakılan engelli kadınlar, ekonomik, sosyal, politik ve kültürel yaşamın içinde daha da yoğun dışarıda bırakıldıkları gibi mobbing, istismar, ihmal, şiddet ve tacizin en yakıcı biçimlerini yaşarlar. Kadın engelliler, aynı zamanda korumacı aileler tarafından eve kapatılmak suretiyle toplumdan izole edilmekte ve böylece sosyal yalnızlığı daha da derinden hissetmektedir.

Bu durum, aslında bu güne değin sürdürülen engelli STK'larının işleyişine de yansımıştır. Yürütülen engelli mücadelesi ekseriyetle erkek engellilerin söz kurduğu kurumlar olarak faaliyet göstermiştir.

Engellilik konusu, özü itibariyle aynı zamanda bir “Kadın” sorunudur. Zira engellilik, kadının hiçbir hal ve koşulda, dışında kalamadığı bir alandır. Ya engelli bireyin kendisi kadındır ya da engelli bireyi doğurandır. Sağlamcı ideolojinin hakim olduğu bir toplumda, sağlam çocuğu doğuramayan kadın olarak engelli çocukların anneleri de bu ayrımcılığın ve dışarıda bırakılmanın bir parçası olurlar.

Dolayısıyla bu kesişimsellik göz önünde tutularak kadın mücadelesi ve engelli mücadelesinin zaman zaman güçlerini birleştirmesi gerekmektedir.

Canan Çam Yücel: Günlük yaşam içerisinde kullanılan bu sağlamcı ve ayrımcı dili dönüştürmek için neler yapılması gerektiğini düşünüyorsunuz ve bu anlamda HDP Engelliler Komisyonu olarak hedefleriniz arasında neler var?

Hatice Betül Çelebi: Bu, çok sabır ve emek gerektiren bir çalışma. Kolektifin bilinci sürekli akışta olan bir ırmağa benziyor. Bu kolektifi oluşturan zihinler her an bu ırmaktan alıyor ve kendinden veriyor. Irmağa verdiğimiz su kirlendikçe, beslendiğimiz kaynak da bir o kadar kirleniyor. Toplumun her bir ferdi, bu alış verişi yaparken bazı kişilerin ırmağa verdikleri ve aldıkları daha fazla. Kapları daha büyük. Gazeteci, aydın, yazar, sanatçı ve politikacılar, bu kesimin başında geliyor. Onlardan her an her dakika sayısız üretim bu ırmağa katılıyor. Tabii bir de sosyal medya fenomenlerini unutmamak gerekir. Sosyal medyanın, yaşamlarımıza olumlu katkıları olmakla birlikte, bireyi refleksiz bırakan, özgür iradesini ortadan kaldıran, önüne katıp götüren bir gücü de var. Bu sanal dünyadaki alışkanlıklarımız genellikle istemsiz. Çok takipçisi olan birisini, hiç sorgulamadan otorite olarak kabul ediyor ve gerek düşüncesiyle gerek sözü ile bir anda kendimizi özdeşleştirebiliyoruz.

Biz bu çalışmayı yaparken aslında toplumun tüm dinamiklerine ulaşmayı hedefledik. Çalışmamız herkes için önce kendi sözü ile yüzleşme, farkında olma, dönüşme ve dönüştürmeye yönelik bir davet.

3 Aralık'tan itibaren elektronik ortamda 4.000 civarında gazeteci, aydın, köşe yazarına çalışmamızı gönderdik. Kitapçığın fiziki olarak basımı da bitmek üzere. Amacımız, bu çalışmanın toplumu etkileyebilecek her aktörü için bir başucu kitabı haline gelmesidir. Bu arada kendi partimizdeki vekil arkadaşlardan başlayarak diğer partilerdeki vekillere, belediye başkanlarına ve tüm demokratik kitle örgütlerine de göndermeyi planlamamız içine aldık.

Canan Çam Yücel: Sağlamcı dilin özellikle atanmış engellilik haftasında veya günlerde siyasi söylemlere yansımaları konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

Hatice Betül Çelebi: Hepimizin içinde bir sağlamcı var. Nitekim bu yüzden, kitapçığın adını "İçimizdeki Sağlamcı" olarak belirledik.

Bu çalışmayı yaparken, konuyu belirli biçimlerde ele aldık. Günlük kullandığımız dil ki buna atanmış günlerde kullanılan kalıp cümleler de dahil, kendi yaptığımız saha araştırması ve atasözleri.

Atanmış günlerde söylenen kalıp cümlelere baktığımız zaman gördük ki haklarımızı almak ve gündeme getirmek için kullandığımız dil, herkesin kullandığı dilden daha sağlamcı.

“Bir gün değil, her gün ilgi görmek istiyoruz.”

“Engelliler fark edilmeyi bekler.”

“Engelliler ile alay etmeyin, bir gün siz de onlar gibi olabilirsiniz.”

“Bugün sağlıklısınız, peki yarın?”

Kitapçıkta daha fazla örnek var. Birkaç örnekle yetinelim ki merak edip okumaya teşvik edelim herkesi. Bu kalıp cümlelerin birçoğunu engelli STK’larının kendisi de kullanmış. Mevcut durum, hepimizin içinde yüzleşmesi gereken bir “sağlamcı” olduğunu gösteriyor.

Biraz önce söylediğim gibi kolektifin içinden beslenip besliyoruz. Dolayısıyla, siyaset de bundan azade değil.

Engellilik konusu yıllardır siyasetin bir çalışma alanı olarak görülmedi zaten. Buna engelli STK’ları başta olmak üzere tüm kesimleri katıyorum. Engellilik, belirli atanmış günlerde tüm siyasilerin poz vermek için adeta bir engelli arayışına girdiği, ezber sözlerin sarf edildiği ve günün sonunda tekrardan ibaret bir ritüele dönüştürüldüğü, her kesimin vicdan yarışına girdiği bir alan. Mış gibi yapma kolaylığı...

Hal böyle olunca yol almak çok zor. Nitekim, komisyon olarak bizim dikkat çekmeye çalıştığımız konu tam da burası. Eski ile sorunu çözmek ve başarılı olmak mümkün değil. Tıbbi modelin üzerinden devam ettirilen bir engellilik kültürünün dili de siyasette bu şekilde karşılık buluyor. Yeni bir paradigmaya ve onu inşa edecek yeni bir “Dil”e ihtiyaç var. Sorunun bir demokrasi mücadelesi ve politik mücadele olduğu gerçeğini görmemiz ve göstermemiz gerekiyor. Ve bu konuda sanırım hepimizin yüklenmesi gereken sorumluluklar var.

Canan Çam Yücel: Sizler bu raporda, engelliliğe ilişkin temel sorunların dilden başlayan ayrımcılık üzerinden yaşama geçtiğini ifade ediyorsunuz. Bunu biraz ayrıntılandırabilir misiniz?

Hatice Betül Çelebi: Engelliliğe ilişkin sorunları ikiye ayırmak mümkün; yapılanlar ve yapılmayanlar. Yapılmayanlar, hepimizin sık sık gündeme getirdiği gibi erişilebilir olmayan sokaklar, kaldırımlar, parklar, binalar, kafeler, hastaneler, okullar. Bizlerin varlığının adeta inkar edildiği yaşam alanları. Doldurulmayan istihdam kotaları. Alamadığımız sağlık ve eğitim hizmetleri. Bu listeyi çoğaltmak mümkün.

Ve fakat bir de yapılanlar var. Görmezden gelme, dışlama, küçük görme, düşük beklenti, ötekileştirme, aşağılama, damgalama, üstencilik. Sosyal yaşam içinde zaman zaman hepimizin maruz kaldığı bu pratikler, kendini toplumsal normların tariflediği “normal”e ait olduğunu hisseden, sağlamcı bir zihnin dışa vurumu olarak tezahür ediyor. Normallığın zorbalığı...

Engelli bedene ilişkin önyargılarla dolu bir zihnin inşası, toplumsal olarak kullandığımız dil aracılığıyla inşa ediliyor. Nitekim söz, düşüncelerimizi şekillendiriyor. Söz, ağızdan çıktıktan sonra sadece düşünceyi değil hisleri de beraberinde taşıyor. Sözün taşıdığı negatif hisler, negatif düşüncelere ve negatif düşünceler de negatif bir kültüre dönüşüyor.

Ayrımcı bir dilin sistematiği hep aynı biçimde işliyor aslında. Çok güncelden bir örnek verirsek, “Kör, sağır iktidar” ifadesiyle çok sık karşılaşıyoruz. Gün içinde sayısız gazeteci, aydın ve siyasetçinin kullandığı bu kalıp, kendince tespit ettiği ve çok önemli gördüğü olumsuzluğu anlatmak ve negatif durumu güçlendirmek isterken, kör ve sağır kimliklerine ait beden özelliklerini kullanmak suretiyle, tüm negatifliği de aynı zamanda bu kimliklere atfetmiş oluyor.

Kolektifte aralıksız olarak kullanılan; dışlayan, bölen, öteki kılan, yaralayan, üstenci ve bu toksik dili dönüştürmeden, bu dilin zihinlerde inşa ettiği imgeleri dönüştürebilmemiz mümkün değildir.

Canan Çam Yücel: Atasözlerini (h)atasözleri olarak ifade ediyorsunuz. Genel olarak atasözlerinin engelliliği inşa etmesi konusundaki düşünceleriniz nelerdir?

Hatice Betül Çelebi: Aslında atasözlerinin bazı kullanımlarının ortaya çıkardığı sonuç itibariyle (h)atasözlerine dönüştüğünü söylüyoruz.

Nörobilimin insan zihni ile ilgili yaptığı çalışmalar, her ne kadar kapitalist sisteme insan zihnini yönetebilmek için bir imkan yaratıyor olsa da bize de çok önemli bilgiler veriyor. Bu bilgilerin ışığında öğrendik ki her insan gün içinde zihninin sadece yüzde beşlik bir kısmında bilinçli halde kalıyor. Onun dışındaki tüm davranış biçimlerini belirleyen yüzde doksan beşlik alandaki bilinçaltı. Bilinçaltımız, yaşamımızın ilk yedi yılında şekillenmekle birlikte gün içerisinde her an bize kayıt yapan bir işlemci olarak çalışıyor.

Dolayısıyla, atasözleri çok küçük yaşlarda öğrendiğimiz, hepimizin kullandığı ve sürekli olarak tekrarlanan kayıtlı bilgiler. Bu kullanımlar, tarihsel kökeni ve bu kökene verdiğimiz değer itibarıyla doğruluğunu sorgulamadığımız çok güçlü bir kaynak.

Oysaki bu araştırmaya başladığımızda gördük ki hiç düşünmeden kullandığımız bu kalıplar, inciten, ötekileştiren, aşağılayan, hak ihlallerini meşrulaştıran bir eyleme dönüşüyor.

Yine çok sık kullanılan bir örnek vermek isterim. ”Körler sağırılar birbirini ağırlar.” Bu atasözünün TDK’daki anlamı şöyle; “nankörlük, riyakarlık, yalan konuşma, ırz düşmanlığı, fesatlık gibi konularda insanların yüz karalığını yaşayan kişiler, bunları yapan ve yaşayan diğer kişilerle iyi anlaşırılar. Çünkü onların bekledikleri de, yaptıkları da bundan ibarettir. Birbirlerine kızmazlar, gücenmezler.”

Aslında içeriklerine çok da vakıf olmadan kullandığımız bu sözlerin derinliğine girince, durumun vehameti daha net anlaşılıyor. Zira örnekte gördüğümüz gibi “nankörlük, riyakarlık, hırsızlık, yalancılık, fesatlık” gibi birçok kötü kişilik özelliği “körlük” kimliğine yüklenmek suretiyle anlatılıyor. Yine aynı olumsuz özellikler sağırılara da atfedilirken, her iki gruptaki bedensel farklılık, negatif bu durumun taşıdığı negatif yüklerle eşleştirilmek suretiyle itibarsızlaştırılıp değersizleştiriliyor.

Canan Çam Yücel: Son olarak, söylemin değişmesi ve yeniden eşitlikçi bir şekilde kurulabilmesi için yapılması gerekenler konusunda neler söylemek istersiniz?

Hatice Betül Çelebi: Çok derinlere kök salmış bu negatif kültürün değişmesi için hep birlikte mücadele etmemiz gerekiyor.

Bunun için davetimizi kitapçıktan bir paragrafla buradan bir kez daha tekrarlayalım:

“Böyle gelmiş, böyle gitmesin. Davetimiz, hepimiz için. Aynı zamanda cinsiyetçi, ırkçı, homofobik ve türcü olan, kaba titreşimlerle yorgun yüreklerimizi kuşatan bu kibirli ve sağlamcı dili hep birlikte dönüştürelim. Dönüştürelim önce bu zehirli dili, sonra da zihnimizi. Kalbimizin kulağıyla dinleyelim herkesten önce kendimizi. İnce bir frekansla çıksın, ipeksi bir yumuşaklık olsun, sarıp sarmalasin süzülen kelimeler. Yeni baştan sürelim kolektif bahçemizi. Sözümüz sevgi yüklü bir tohum, suyumuz nezaket, gübremiz feraset, ışığımız adalet ve hasadımız eşitlik olsun.

Canan am Yücel: Verdiğiniz değerli bilgiler ve katkılarınız için çok teşekkür ederiz.

Hatice Betül Çelebi: Bu değerli buluşma için partim, komisyonumuz ve şahsım adına asıl ben size teşekkür ederim. Dönüşümü yaşayacağımız günlerin umuduyla çalışmalarınızda başarılar diliyorum.

Not: Röportaja konu olan “Engellilere Yönelik Ayrımcı Tabirler Raporu”na aşağıdaki bağlantıdan ulaşabilirsiniz:

<https://drive.google.com/file/d/1IG1M6nlC4cXu8BQKM7ta9OaUMX3N5YRW/view>

E-kitaplara Özgürlük: QRead

Can Deniz Balkaya

candenizbalkaya96@gmail.com

Sayı: 95, Ocak 2022

Bilgisayardan kitap okumak aslında kolay olmasına rağmen, son dönemlerde Word kendini parçalamaya başladı. Belirli zamanlarda kasma, çok nesneli kitaplarda aniden kapanması sizleri de ben gibi dellendirmiş olmalı. Bununla birlikte PDF okuyucularındaki istikrarsız kullanımlar da çok can sıkıcı oluyordu. Epub'ları söylemiyorum bile. Adobie Digital Edition ile bu kitaplar keyifli keyifli okunmasına rağmen, JAWS nedense bu programa hala kendini kabul ettiremedi, sebebini bilmiyorum.

Ve çare, umut, kurtarıcı: QRead... Bu programdan bir arkadaş bahsetmişti yıllar önce. Ama biz takmamıştık çok fazla çünkü o sıralar kitap okumak için zamanım yok gibi bir şeydi. Ama en sonunda 30 Nisan'da programı aldık. Baştan belirtelim, program ücretli. \$30 bir fiyatı var. Durun, durun, hemen 30x14 falan yapmayın. Çünkü özelliklerini anlattıkça, o değerine degeceğine kendiniz karar vereceksiniz. Uzatmadan hemen özelliklerden bahsedelim:

- Yer imi: kitabın istediğiniz bir yerine yer imi koyup daha sonra istediğiniz zamanlarda o yer imlerine zıplayabiliyorsunuz.
- Açıldığı zaman en son kapattığınız yerden devam etme,
- Docx, epub, pdf, txt gibi birçok farklı formatı destekleme,
- Goodreads, Bookshare gibi yaygın platformlarla entegrasyon,
- Programı Türkçe kullanabilirsiniz.
- Ve 5-6 kişiye lisansı dağıtabilirsiniz. 30:5 = \$6.
- Lisansınız ömür boyu geçerli.

Tüm bu özelliklerden sonra, gelin hemen programımızı kuralım ve kullanalım.

Kurulum

Önce şu adrese gidelim:

<https://getaccessibleapps.com/qread/download>

Daha sonra, sayfanın başındayken bir kez “3” sayısına basıp bir kez “aşağı ok” yapıp “Download QRead 3.21 for Windows” bağlantısına tıklayalım. Programımız inmeye başlayacaktır. Kurulum dosyasına tıklayıp standart bir program gibi kurabilirsiniz. Zaten yükleme ekranından itibaren uygulama Türkçe oluyor.

Satın Alma

Yukarıdaki bağlantının açık olduğunu ya da tekrar tıkladığınızı varsayıyorum. O sayfada “QRead navigation” ibaresini duyana kadar “2”ye basın. Daha sonra “ok” tuşlarıyla “buy” seçeneğinin üzerine gelin ve “buy” seçeneğine tıklayın.

Açılan sayfada “e” harfine basarak “Name” alanını bulup adınızı ve soyadınızı yazın ve “tab” ile ilerleyerek e-posta adresinizi yazıp ödeme yöntemini “credit card” olarak seçin ve iki kez “tab” yaparak “Check out” düğmesine basın.

Şimdi sıra geldi satın alma bilgilerimizi girmeye. Yine sayfanın başındayken bir kez “e” yaparak kart sahibinin ismini yazalım “cardholder name” alanına. Muhtemelen isminizi oraya direkt yazmış olabilir. E-posta adresiniz de yine tanımlı şekilde gelecektir. Yine “tab” yaparak “card number” alanına kart numaranızı, “CVC code” kısmına da kartın arkasında bulunan üç haneli güvenlik rakamını yazın. Sonra bir kez daha “tab” yaparak kartın son kullanma tarihini ay ve yıl olarak seçin ve “Submit payment” düğmesine basın. Sonrasında da kartın ödeme ekranı açılır ya da 3d güvenlik sayfası gelir. Orada da gelen mesajı kutucuğa girip onaylarsanız, ödemeniz alınmış olur.

Not 1: Ay isimleri İngilizce.

Not 2: Ödeme alınmazsa, kartınız internet alışverişine kapalı olabilir.

Not 3: Bankadan çekilen dövizin Türk Lirası karşılığı, banka politikalarına göre değişebilir.

Aktivasyon

Uygulamayı aktifleştirmek için uygulamayı çalıştırıp “yardım” menüsünden “QRead ürününü aktifleştir” diyelim. Açılan alanda, çevrimdışı ya da çevrimiçi/online aktifleştirme seçenekleri çıkacak. Bu alanda ilk kurulum hesabıysanız, online’ı seçin ve size gelen e-postadaki “user key” değerini, kullanıcı anahtarı alanına kopyalayın ve mail adresinizi yazın.

Çevrimdışı etkinleştirme için önce “Çevrimdışı etkinleştirme” düğmesine tıklayıp daha sonra bilgisayar ID’sini kopyalayalım.

<https://q-continuum.net/qread/activate>

Bu siteye gidip sırasıyla e-posta adresimizi, e-postada bize gelen user key değerini ve bilgisayar ID’sini kopyalayıp “Submit” diyelim. Sayfada elde ettiğimiz activation code’u da çevrimdışı etkinleştirme sayfasına girip etkinleştirmeyi tamamlayalım.

Kullanım

Açıkçası kullanımına dair çok bir şey anlatmayacağım. Çünkü sizin de görebileceğiniz gibi son derece alışılmış bir kullanımı var. Kısayol tuşları menülerden okunabiliyor, dolaşım için ya da yer imi oluşturmak için gerekli tuşların tamamı söyleniyor. “Alt” tuşuna basıp “sol-sağ ok” tuşlarıyla menüler arasında, “aşağı-yukarı ok” tuşlarıyla da öğeler arasında dolaşarak uygulamayı rahatça keşfedebilirsiniz.

İster dosya türlerini ilişkilendirerek çeşitli kitaplar için varsayılan program yapabilirsiniz, isterseniz de “Birlikte aç” menüsünden “QRead.exe”yi seçip kitabı açabilirsiniz. Kitabı okurken bir kez “tab” yaptığınızda, kitabın yüzde kaçını okuduğunuzu da görebilirsiniz. İsterseniz “aşağı-yukarı ok” tuşlarıyla, isterseniz de “page up-page down” tuşlarıyla yüzdelik dilimi ayarlayabilirsiniz.

Son olarak da Bookshare entegrasyonundan bahsedeyim. “Belge” menüsünde “preferences” seçeneğine tıklarsanız, “tab” tuşlarıyla dolaşırken Bookshare kullanıcı adı ve şifrenizi yazabileceğiniz bir alan var. Burayı kullanmadım çok, o yüzden burayı sizin keşfetmeniz gerekir.

Sonuç

Evet, eksiğiyle gediğiyle, azıyla çoğuyla bir uygulama tanıtımımızın daha sonuna geldik. Okumayı keyiflendiren güzel bir uygulama, o yüzden gerçekten tavsiye ederim. Hak eden bir uygulamayı satın alıp dolu dolu kullanmanın huzuru içinde yazımı bitiriyorum. Herkese bir sonraki yazıya kadar esenlik, yeni yıldan ne istiyorsanız onu, Corona'dan kurtulmak için son açınızı diliyorum.